

PRÍRUČKA PRE KATECHÉTOV

Kongregácia pre evanjelizáciu národov, 1993

Dokument o povolani, formácii a podpore katechéto v oblastiach, ktoré spadajú pod správu Kongregácie pre evanjelizáciu národov

Ctihodní bratia biskupi, milovaní kňazi, milovaní katechéti, v tomto historickom období, ktoré je z mnohých dôvodov veľmi citlivé a naklonené vplyvu kresťanského odkazu, Kongregácia pre evanjelizáciu národov chce vyjadriť zvláštny záujem o niektoré kategórie ľudí, ktorí hrajú rozhodujúcu úlohu v misijnej činnosti. Pri pozornosti ktorú sme venovali formácii vo veľkých seminároch (1986) a životu a službe kňazov (1989), naša kongregácia na plenárnom zasadnutí v apríli 1992 upriamila svoju pozornosť na katechéto.

Katechéti mali vždy dôležitý podiel na sekulárnej ceste evanjelizácie. Dokonca aj dnes sú považovaní za nezameniteľných evanjelizátorov, ako to tvrdí encyklika *Redemptoris Missio*. Aj Svätý Otec vo svojom príhovore na našom plenárnom stretnutí potvrdil jedinečnosť ich úlohy: „Počas mojich apoštolských ciest som mal možnosť osobne pozorovať, čo katechéti ponúkajú, a zvlášť v misijných oblastiach majú nenahraditeľnú a veľmi potrebnú účasť na rozširovaní viery a cirkvi“ (AG 17).

Kongregácia pre evanjelizáciu národov priamo zakúsila nepopierateľnú efektívnosť laických katechéto. Pod vedením kňazov pokračujú s úprimnosťou v ohlasovaní „dobrej zvesti“ bratom a sestrám iných vierovyznaní, snažiac sa ich pripraviť na vstup do cirkevného spoločenstva prostredníctvom krstu. Pomocou náboženských zásad, prípravy na sviatosť, modlitbovej animácie a iných charitatívnych činností sa snažia pokrsteným pomáhať rásť v horlivosti kresťanského života. Kde je nedostatok kňazov, sú katechéti poverení pastoračným vedením malej komunity, ktorá je oddelená od centra. Často majú vydávať svedectvo viery popri tvrdých skúškach a akútnom nedostatku základných prostriedkov na živobytie. História evanjelizácie v minulosti i súčasnosti preveruje ich vernosť až po položenie svojho života za vieru. Katechéti sú skutočnou ozdobou misionárskej cirkvi.

Táto príručka pre katechéto, ktorá je plodom posledného plenárneho zasadnutia, obsahuje veľké množstvo materiálu týkajúceho sa rôznych oblastí: identita katechétu, jeho výber, formácia a spiritualita, základné apoštolské požiadavky a nakoniec ekonomická situácia.

S veľkou nádejou zverujem túto príručku biskupom, kňazom a samotným katechétom, pozývajúc ich, aby si ju dôkladne prečítali a riadili sa jej smernicami. Konkrétne prosím katechetické centrá a školy pre katechéto, aby použili tento dokument v ich formácii a vzdelávacích programoch, hoci obsah už mali v rukách v podobe *Katechizmu katolíckej cirkvi*, vydanom po plenárnom stretnutí.

Aktívne a verné používanie príručky pre katechéto vo všetkých cirkevných spoločenstvách, ktoré spadajú pod našu kongregáciu, bude podporovať nielen to, aby sa obnovovala osoba katechétu, ale aby sa zaručoval aj spoľahlivý rast v tejto oblasti, dôležitej pre budúcnosť poslania vo svete.

To je moje úprimné prianie, ktoré zverujem Márii, „Matke a vzoru katechéto“, aby sa ona stala upevňujúcou skutočnosťou vo všetkých mladých cirkvách.

Svätý Otec, informovaný o záväzku našej kongregácie, vidiac text našej príručky, veľmi ocenil a podporil túto iniciatívu a dal nám svoje apoštolské požehnanie, hlavne katechétom.

Rím, sviatok sv. Františka Xaverského, 3. december 1993

Jozef kardinál Tomko
prefekt

ÚVOD

1. Nepostrádateľná služba

Kongregácia pre evanjelizáciu národov (KEN) mala vždy osobitný záujem o katechéty, v presvedčení, že pod vedením pastierov sú dôležitou silou pôsobiacou v prvom rade evanjelizácie. V apríli 1970 boli vydané praktické smernice pre katechéty a teraz, vedomý si zodpovednosti a radikálnych zmien v misijnom svete, chce KEN upriamiť pozornosť na súčasnú situáciu, problémy, ktoré sa ukázali ako vyhliadky na rozvoj tejto chvályhodnej armády laických apoštolov. V tomto projekte sme podporovaní Jeho Svätosťou pápežom Jánom Pavlom II., ktorý počas svojich apoštolských ciest využil každú príležitosť, aby upozornil na dôležitosť práce katechéty ako na „základnú evanjelióvu službu“.

Naša úloha si vyžaduje veľa, no zároveň je potrebná a atraktívna, ako môžeme vidieť od úplného začiatku kresťanstva a kdekoľvek, kde sa začalo s misionárskou činnosťou, že katechéty mali a majú „nepostrádateľný podiel na šírení viery a cirkvi“.

A preto po analýze všetkých informácií, návrhov z plenárneho stretnutia z 27. – 30. apríla 1992, ktoré vzišli po rozsiahlej konzultácii s biskupmi a katechetickými centrami v misijných oblastiach, KEN zostavila **Príručku pre katechéty**, ktorá sa zaoberá z doktrinálneho, existenčného a praktického hľadiska najdôležitejšími aspektmi povolania katechéty: identitou, spiritualitou, výberom a formáciou, misijnými a pastoračnými úlohami, ich odmeňovaním a zodpovednosťou voči Božiemu ľudu v dnešných podmienkach, ako aj budúcou perspektívou.

V každej časti sme sa snažili upozorniť na ciele, ku ktorým máme smerovať, spolu so základnými myšlienkami, berúc do úvahy ťažkosti s definovaním, kto sa môže nazývať katechetom na určitých misijných územiach. Smernice sú zámerne definované všeobecne, aby bola možná ich aplikácia v mladých cirkvách. Úlohou kňazov je urobiť ich špecifickejšími a zároveň dodržiavať požiadavky a možnosti každej cirkvi.

Príručka je adresovaná predovšetkým laickým katechetom, ale aj biskupom, kňazom, formátorom a veriacim z dôvodu silného prepojenia celého cirkevného spoločenstva.

Prv ako príručka uzrela svetlo sveta, Svätý Otec Ján Pavol II. schválil vydanie **Katechizmu katolíckej cirkvi**. Výnimočnú dôležitosť pre cirkev, rovnako, ako pre každého človeka dobrej vôle, má tento bohatý a syntetizujúci „výklad viery cirkvi a katolíckej doktríny, overený a osvetlený Písmom Svätým, apoštolskou tradíciou a Magistériom. Je to dokument, ktorý sleduje rôzne ciele a námety, ukazuje sa, že nový katechizmus môže osvetliť rôzne body príručky, predovšetkým môže byť istým a autentickým zdrojom pre formáciu a činnosť katechéty. V poslednej verzii textu sa kládol dôraz na poznámky, ktoré podrobnejšie vysvetľovali témy v katechizme.

Je našou túžbou, aby sa táto príručka používala a bola zdrojom jednoty a povzbudenia pre katechéty a cez nich aj pre celú cirkevnú komunitu. KEN ju preto ponúka biskupským konferenciám aj jednotlivým biskupom ako pomôcku do života a apoštolátu ich katechéty, ako spoločnú základňu pre obnovenie národných a diecéznych katechetických programov a vedúcich spoločenstiev.

I. VŽDY VÝZNAMNÝ APOŠTOL

1. KATECHÉTA V MISIJNEJ CIRKVI

2. Povolanie a identita

Každý pokrstený katolík je osobne povolaný po mene Duchom Svätým, aby sa podieľal na príchode Božieho kráľovstva. V rámci laického stavu existujú rôzne povolania alebo

duchovné a apoštolské cesty, po ktorých môžu kráčať jednotlivci, ako aj celé skupiny. V rámci všeobecného povolania laikov sa rozvíjajú konkrétne povolania.

Jedinečnosť osobnosti katechéty stojí preto na počiatku povolania, okrem sviatosti krstu a birmovania, na špecifickom povolaní skrze Ducha Svätého – „špeciálna charizma uznaná cirkvou“ a vyjadrená navonok biskupským poverením. Pre kandidáta na katechéty je dôležité rozpoznať nadprirodzený a cirkevný význam tohto volania, aby bol schopný odpovedať ako Syn Boží: „*Tu som*“ (Heb 10,7), alebo ako prorok: „*Tu som, pošli mňa*“ (Iz 6,8).

V súčasnej misijnej praxi je povolanie katechéty **špecifické**; napríklad požiadavka katechizácie, ako aj **všeobecné**; spolupráca v akejkoľvek apoštolskej službe, obe užitočné pre vytváranie cirkvi.

KEN poukazuje na hodnotu a príznačnosť povolania katechéty. Každý sa má preto snažiť objaviť, rozpoznať a zveľaďovať svoje individuálne povolanie.

Z týchto predpokladov možno vidieť, že katechéti majú na misijných územiach svoju vlastnú identitu, ktorá ich charakterizuje, rešpektujúc tých, ktorí pracujú v starších cirkevných spoločenstvách, čo je uznané aj cirkevným Magistériom a legislatívou.

Katechéta v misijných oblastiach je identifikovaný pomocou štyroch prvkov: 1. volanie skrze Ducha Svätého, 2. cirkevná poslanie (misia), 3. spolupráca na apoštolskom poverení biskupa, 4. špeciálne prepojenie s misijnou činnosťou *ad gentes*.

3. Úloha

S otázkou identity je úzko spojená úloha katechéty v misijných činnostiach, úloha, ktorá je dôležitá a zároveň viacrozmerná. Okrem vonkajšieho hlásania Kristovho odkazu a sprevádzania katechumenov a čerstvo pokrstených kresťanov na ich ceste k plnej zrelosti vo viere a duchovnom živote, úloha katechéty zahŕňa: prítomnosť, vydávanie svedectva a angažovanosť na pozdvihnutí človeka, ako aj inkulturáciu a dialóg.

Preto Magistérium cirkvi, keď hovorí o katechétovi „*v misijných krajinách*“, považuje túto tému za dôležitú a venuje jej osobitný priestor. Napríklad encyklika *Redemptoris Missio* opisuje katechétovi ako „*špecializovaných pracovníkov, priamych svedkov, nenahraditeľných evanjelizátorov, ktorí predstavujú základnú silu kresťanského spoločenstva hlavne v mladých cirkevných spoločenstvách*“. Kódex Kanonického práva má kánon o katechétoch, ktorí sú priamo zainteresovaní na misijnej činnosti, a opisuje ich ako „*laických veriacich, ktorí dostali dobrú formáciu a sú nenahraditeľní v praktizovaní kresťanského života, pretože pod vedením misionárov prednášajú evanjeliu blahozvest', organizujú liturgické slávenie a angažujú sa v charitatívnych dielach*“.

Tento opis katechéty sa zhoduje s opisom podľa KEN z plenárneho stretnutia v roku 1970: „*Katechéta je laik, ktorý je špeciálne poverený cirkvou, aby v súlade s miestnymi potrebami, pomáhal druhým spoznať Krista, milovať ho a nasledovať ho s veriacimi, ako i tými, ktorí ho doposiaľ nepoznajú*“.

Katechétovi ako aj iným členom veriaceho ľudu môžu byť zverené určité úlohy, ktoré sú spojené s posvätnou službou, pokiaľ sú v súlade s kanonickým právom a nevyžadujú si, aby ich vykonávala výlučne zasvätená osoba. Vykonávanie činností, ktoré prináležia kňazom, ešte neznamená, že sa z katechéty stane kňaz, katechéta dostáva len povolenie od kňaza, aby ho mohol zastupovať. Zopakujme vysvetlenie KEN: vo svojej bežnej činnosti „*katechéta nie je náhradou za kňaza, ale je z práva svedkom Krista v spoločenstve do ktorého patrí*“.

4. Kategórie a úlohy

Katechéti v misijných oblastiach sa líšia od tých, ktorí sú v spoločenstvách s dlhou cirkevnou tradíciou, ale aj v rovnakých misijných oblastiach sa jedna cirkevná skúsenosť líši od druhej. Preto je veľmi ťažké podať definíciu, ktorá by sa vzťahovala na všetkých.

Rozlišujeme dva hlavné typy katechéto: 1. katechéti **na plný úväzok**, ktorí celý svoj život zasvätili tejto službe a sú oficiálne poverení touto službou, 2. katechéti **na čiastočný úväzok**, ktorých činnosť je limitovaná, no napriek tomu vzácna. Proporcionalnosť medzi týmito dvoma kategóriami je premenlivá od jednej oblasti po druhú. Vo všeobecnosti prevládajú katechéti na čiastočný úväzok.

Obom typom katechéto sú zverené rôzne úlohy, vyznačujúce sa veľkou rozmanitosťou, ktorá existuje medzi rôznymi územiaми. Uvádžeme prehľad hlavných činností, ktoré sú podľa KEN zverené katechéto:

– Katechéti so **špecifickou požiadavkou katechizovania**, ktorá zahŕňa vzdelávanie mládeže a dospelých vo viere, prípravu kandidátov a ich rodín, prípadne iné, ktoré súvisia s katechézou napr. duchovné stretnutia organizované v spojení s katechézou atď. Katechéti vykonávajúci takéto funkcie, sú početní v cirkevných spoločenstvách, kde je rozvinutá organizácia laickej služby.

– Katechéti, ktorí **rôznym spôsobom spolupracujú v apoštoláte** spolu s kňazmi, ktorých vedenie slobodne nasledujú. Sú im zverené rôzne činnosti: hlásať evanjelium nekresťanom, katechéza pre katechumenov a tých, ktorí sú už pokrstení, vedenie modlitbových skupín, zvlášť na nedeľnej bohoslužbe, ak nie je prítomný kňaz; pomáhajú chorým a vykonávajú pohreby; zacvičujú iných katechéto v špeciálnych centrách alebo vedú katechéto – dobrovoľníkov v ich práci; nesú zodpovednosť za pastoračné iniciatívy a rozdeľujú rôzne činnosti vo farnosti, pomáhajú chudobným a pracujú na pozdvihnutí človeka a spravodlivosti. Tento typ katechéto je bežný v oblastiach, kde sú veľké farnosti so spoločenstvami roztrúsenými na široko od centra. Z dôvodu nedostatku kňazov si kňazi vo farnosti vyberú laikov, aby im pomáhali na plný úväzok.

Dynamika mladých cirkevných spoločenstiev a ich sociokultúrna situácia umožňuje rozvíjať aj iné apoštolské činnosti. Napríklad učitelia náboženstva v školách učia pokrstených aj nepokrstených študentov. Takáto situácia je v štátnych školách, kde štát povoľuje náboženskú výchovu, ako aj v katolíckych školách. Existujú aj *nedeľní katechéti*, ktorí vyučujú v nedeľných školách organizovaných farnosťami, najmä v oblastiach, kde štát nedovoľuje náboženskú výchovu v školách. Vo veľkých mestách, obzvlášť v chudobných štvrtiach, vykonávajú laický apoštolát ľudia medzi opustenými, imigrantmi, väzňami a všetkými, ktorí potrebujú pomoc. Takéto činnosti sa považujú podľa skúsenosti jednotlivých cirkevných spoločenstiev za vlastné katechéto, ako aj za spôsob laickej služby v cirkvi a v misiách. KEN považuje túto mnohorakosť požiadaviek za výraz bohatstva Ducha Svätého v práci mladých cirkevných spoločenstiev a odporúča ich do pozornosti biskupom. Žiada od nich, aby posilňovali predovšetkým tie, ktoré možno realizovať a sú potrebné pre prítomnosť alebo blízku budúcnosť, ktorá sa dá predvídať.

Treba zohľadniť aj nasledujúci aspekt. Katechéti môžu byť starší alebo mladí, ženy alebo muži, ženatí, vydaté alebo slobodní. Avšak tieto faktory treba brať do úvahy pri pridelovaní úloh v rôznych kultúrnych oblastiach. Napríklad ženatý muž je predurčený stať sa vedúcim komunity predovšetkým v spoločnostiach, kde majú muži dominantnú úlohu. Ženy sú predurčené na vzdelávanie mladých a kresťanské pozdvihovanie ženského sveta. Manželia, ktorí majú stabilné manželstvo, sú svedectvom hodnôt kresťanského manželstva. Mladí sú predurčení na prácu s mládežou a na činnosti, ktoré vyžadujú viac voľného času.

Nakoniec treba mať na zreteli, že okrem laikov-katechéto je tu ešte mnoho zasvätených mužov a žien, ktorí sa podieľajú na katechéze. Vďaka ich špeciálnemu zasväteniu sú jedinečnými svedkami pre misie a sú povolani byť pripravení plniť požiadavky daného povolania im vlastným spôsobom. V praxi sa podieľajú na mnohých činnostiach katechéto a vďaka blízkej spolupráci s kňazmi majú často aktívnu účasť na riadení. KEN preto

odporúča, aby sa aj títo zasvätení muži a ženy angažovali na dôležitých úlohách v rámci cirkevného života, zvlášť na vzdelávaní a vedení katechétov.

5. Vyhliadky na rozvoj v blízkej budúcnosti

KEN vo všeobecnosti schvaľuje a podporuje **postavenie katechéty ako také, ktoré sa má upevňovať a rozvíjať** nezávisle od požiadaviek a činností, ktoré vykonáva. Hodnota katechéty a jeho apoštolská prítomnosť sú vždy rozhodujúce pre poslanie cirkvi.

Vychádzajúc z vlastných rozsiahlych skúseností KEN ponúka myšlienky, ktoré pomôžu pri reflexii na túto tému:

– **Kvalita má úplnú prednosť.** Bežným problémom je nedostatok dostatočne pripravených kandidátov. Charakter kandidátov je najdôležitejší, a ten musí ovplyvniť kritériá výberu, formačný program a vedenie. Tu prichádzajú na myseľ slová Svätého Otca: „*Pre takú dôležitú evanjeliu službu je potrebné veľké množstvo spolupracovníkov. Skôr, ako by sme sa mali usilovať o množstvo, musíme sa predovšetkým dnes snažiť zachovať kvalitu katechéty.*“

– Pohliadnuc na súčasný rozvoj, ktorý sa odzrkadľuje **v obnovenej misii ad gentes**, budúcnosť katechéty v mladých cirkevných spoločenstvách bude iste poznačená misijnou horlivosťou. Katechéta by mal byť vždy kvalifikovanejší laický apoštol prvej línie. V budúcnosti sa musí pokračovať v jeho uznávaní pre nenahraditeľný podiel na misijných činnostiach ad gentes.

– Nestačí len stanoviť si cieľ, ale **musia byť vybrané vhodné prostriedky** na dosiahnutie cieľa. Táto zásada sa vzťahuje aj na vzdelávanie a formáciu katechétov. Má sa načrtnúť konkrétny program, adekvátna štruktúra, získať finančné prostriedky, kvalitní formátori, aby sa vytvorila solídna formácia. Obyčajne škála možností a úroveň štúdia sú rozdielne, závisia od skutočných možností každého cirkevného spoločenstva, ale určitý štandard musí byť zachovaný, aby neprišlo k nejakým ťažkostiam.

– **Zodpovedných odborníkov treba posilňovať.** Všade má byť niekoľko profesionálnych katechétov, ktorí boli pripravovaní vo vhodných centrách a boli zvolení do kľúčových pozícií katechetických organizácií pod vedením kňazov, ktorí pomáhajú pri príprave nových kandidátov, uvádzajú ich do ich funkcie a vedú ich v činnosti. Týchto odborníkov je potrebné nájsť na všetkých úrovniach: farských, diecéznych a národných, budú zárukou dobrého fungovania tejto dôležitej oblasti života cirkvi.

– KEN v blízkej budúcnosti očakáva, že práca katechétov sa bude stále rozvíjať, a preto sa teraz máme snažiť **predvídať, ako sa budú správať budúci adresáti.**

Špeciálnu podporu venujeme katechétovi s **výrazným misijným duchom**, ktorí „*sa sami stali misijnými animátormi v cirkevných spoločenstvách, boli by ochotní opustiť vlastné územie, a ak ich Duch Svätý povolá a kňazi poveria, odísť hlásať evanjelium, pripravovať katechumenov na krst a budovať nové cirkevné komunity*“.

Katechétovi, ktorí sa priamo zúčastňujú na katechéze, sa otvára budúcnosť, pretože v mladých cirkevných spoločenstvách sa rozvíja služba laického apoštolátu, ktorá je príznačná pre týchto katechétov. Preto by bolo dobré mať **špecializovaných** katechétov, napríklad takých, ktorí by pozdvihovali kresťanský život v oblastiach, kde väčšina ľudí je pokrstená, ale úroveň ich náboženského života a viery nie je vysoká. Katechéti by mali byť pripravovaní na také výzvy dneška a budúcnosti, ako sú: urbanizácia, zvyšovanie počtu ľudí s nízkym vzdelaním, svet mladých, imigranti a utečenci, rastúca sekularizácia, politické zmeny, vplyv masmédií atď.

KEN upozorňuje na tieto budúce témy a potrebu sa nimi zaoberať spolu s miestnymi duchovnými a navrhnúť optimálne riešenia. Biskupské konferencie i samotní biskupi majú navrhnúť program prípravy katechétov pre budúcnosť, pričom treba venovať zvláštnu pozornosť misijnému rozmeru rovnako pri formácii, ako aj v činnosti katechétov. Tieto

programy nemajú byť neurčité, ale špecifické a prispôsobené miestnym podmienkam, aby každé cirkevné spoločenstvo malo svojich katechétov, ktorých potrebuje pre dnešok i pre budúcnosť.

2. SPIRITUALITA KATECHÉTU

6. Potreba a charakter spirituality katechéty

Katechéta musí mať hlbokú spiritualitu, čo znamená, že žije v Duchu, ktorý mu pomáha neustále sa obnovovať vo svojej špecifickej identite.

Potreba vlastnej spirituality u katechéty vychádza z jeho povolania a poslania. Zahŕňa preto novú a špeciálnu motiváciu, povolanie k svätosti. Pápež Ján Pavol II. hovorí: „*Pravý misionár je svätý*“, toto tvrdenie sa môže bez obáv vzťahovať aj na katechéta. Ako každý člen veriaceho ľudu, sú katechéti „*povolani ku svätosti a k poslaniu*“, čo značí žiť svoje povolanie „*so svätožiarou*“.

Duchovnosť katechéty je úzko spojená s ich statusom „kresťana“ a „laika“, postupne sa tak stáva účastníkom Kristovej prorockej, kňazskej a kráľovskej služby. Ako laik je zapojený do života sveta a má zvláštnu povinnosť: „*podľa svojich vlastných podmienok prenikať a zlepšovať súčasný poriadok vecí duchom evanjelia. O Kristovi svedčia tým, že sa zaoberajú realitou a plnia sekulárne úlohy*“.

Ak katechéta žije v manželstve, tak sa manželská forma života stáva integrálnou súčasťou ich spirituality. Ako pápež tvrdí: „*od zosobášených katechétov sa očakáva, že budú neustále svedkami kresťanskej hodnoty manželstva, žijúc túto sviatosť vo vernosti a vychovávajú zodpovedne svoje deti*“. Táto manželská spiritualita má veľký vplyv na ich činnosť a bolo by dobré pre nich, aby zahrnuli svojich príbuzných a deti do svojej práce, a tak sa celá rodina stala bunkou apoštolátu.

Spiritualita katechéty je podmienená aj jeho apoštolským povolaním, a preto sa treba zamyslieť aj nad týmito znakmi:

- otvorenosť voči Božiemu slovu, cirkvi, svetu;
- autenticnosť ich života;
- misijná horlivosť a vzťah k Márii.

7. Otvorenosť voči Slovu

Úlohou katechéty je sprostredkovať Božie slovo, a preto je nevyhnutná otvorenosť voči tomuto Slovu ako základný duchovný prístup obsiahnutý v odhaľovaní Božích tajomstiev, hlásaný cirkvou, slávený v liturgii a žitý v životoch svätých. Vždy ide o stretnutie s Kristom, ktorý je ukrytý v Jeho Slove, eucharistii a v našich bratoch. Otvorenosť voči tomuto Slovu znamená otvorenosť voči Bohu, cirkvi a svetu.

a) Otvorenosť voči Jedinému a Trojjedinému Bohu, ktorý je v najintímnejšej hĺbke každého človeka a dáva zmysel jeho životu: presvedčenie, kritériá, hierarchia hodnôt, rozhodnutia, vzťahy, správanie atď. Katechéta má nechať pôsobiť Otca, ktorý komunikuje Slovo, Syna, ktorý je vteleným Slovom, ktorý hovorí iba tie slová, ktoré počuje od Otca (por. Jn 8,26; 12,49) a Ducha Svätého, ktorý osvetľuje našu myseľ a pomáha nám porozumieť Božiemu slovu a otvára srdce, aby ho prijalo s láskou a uskutočňovalo ho (por. Jn 16,12–14).

Ide o spiritualitu, ktorá je zakorenená v živom Božom slove s Trojičnou dimenziou, podobne, ako spása a univerzálne povolanie. Vyžaduje si vnútorný postoj, ktorý stojí na láske Otca, ktorý chce, aby všetci poznali pravdu a boli zachránení (por. 1Tim 2,4); ktorý tvorí spoločenstvo s Kristom, aby zmýšľali ako On (Fil 2,5) a mali skúsenosť ako Pavol: „*Nebojte sa... pretože ja som s vami*“ (Sk 18,9–10); ktorý uschopňuje každého nechať sa pretvárať Duchom a stávať sa nebojácnym svedkom Krista a osvieteným kazateľom Slova.

b) Otvorenosť voči cirkvi, ktorej sú katechéti živými členmi, snažia sa ju rozvíjať a od ktorej dostávajú poverenie. Slovo je zverené cirkvi, aby ho udržiavala vo vierohodnosti, prehlbovala jeho porozumenie s pomocou Ducha Svätého a ohlasovala celému svetu.

Ako Boží ľud a mystické Telo Kristovo vyžaduje cirkev od katechéty hlboký zmysel pre spolupatričnosť a zodpovednosť, nakoľko je živým a aktívnym členom; ako univerzálna sviatosť spasenia podnecuje ochotu žiť jej tajomstvo a mnohorakou milosťou obohacuje Boží ľud stávajúc sa viditeľným znakom pre spoločenstvo. Služba katechéty nie je nikdy individuálna, ale vždy je hlboko cirkevná.

Otvorenosť voči cirkvi sa vyjadruje synovskou (alebo detinskou) láskou, horlivosťou v službe a ochotou aj trpieť pre ňu. Konkrétne sa vyjadruje príslušnosťou a poslušnosťou voči rímskemu pápežovi, ktorý je centrom jednoty a strediskom univerzálnej cirkvi, biskupom, otcom a sprievodcom jednotlivých cirkevných spoločenstiev. Katechéta má mať zodpovednú účasť na pozemskom živote putujúcej cirkvi, ktorá je svojou prirodzenosťou misijná a smeruje ku konečnému spojeniu s Kristom Ženíchom.

Zmysel pre cirkev, ktorý je vlastný spiritualite katechéty, sa vyjadruje úprimnou láskou k cirkvi, napodobňovaním Krista, ktorý „*miloval cirkev a obetoval sa za ňu*“ (Ef 5,25). Je to aktívna a bezhraničná láska, ktorá sa rozdáva v spasiteľnom poslaní cirkvi až po obetovanie života, ak je to potrebné.

c) Misionárska otvorenosť voči svetu, miestu, kde sa uskutočňuje plán spásy, ktorý má pôvod v „*prameni lásky*“, čo je večná Otcova láska; v ktorom Božie Slovo historicky prišlo na svet, aby nás spasilo (por. Jn 1,14) a v ktorom bol Duch Svätý vyliaty, aby posvätil mužov a ženy, zhromaždil ich do cirkvi, aby mali prístup k Otcovi skrze Krista v jednom Duchu (por. Ef 2,18).

Katechéta má byť preto otvorený a pozorný voči potrebám sveta, uvedomujúc si, že je povoláný pracovať vo svete a pre svet bez toho, aby doň úplne patrilo. (por. Jn 17,14-21) Znamená to, že je úplne ponorený do ľudskej reality svojich bratov a sestier, bez izolácie, alebo možnosti úteku pred ťažkosťami a stratou pohodlia. Musí mať nadhľad nad životom a dôverovať v účinnosť Božieho Slova, ktoré sa nevracia k Nemu bez „*úspechu v tom, na čo bolo poslané*“ (Iz 55,11).

Otvorenosť voči svetu je charakteristická pre spiritualitu katechéty v sile apoštolskej lásky Ježiša, Dobrého Pastiera, ktorý prišiel, „*aby zhromaždil vedno rozptýlené Božie deti*“ (Jn 11,52). Katechéta musí byť človekom lásky, ktorý bratom a sestrám ohlasuje, že Boh miluje každého a ponúka mu spasenie.

8. Vierohodnosť a autenticnosť života

Práca katechéty si vyžaduje celé jeho bytie. Skôr, ako sám ohlasujú Božie slovo, musí ho prijať za vlastné v svojom živote a žiť ho. „*Svet (...) potrebuje evanjelizátorov, ktorí hovoria o Bohu, ktorého poznajú, akoby videli Neviditeľného.*“

Katechéti nemajú vyučovať čisto ľudskú vedu, ani sumár ich životných názorov, ale vieru cirkvi, ktorá je rovnaká na celom svete, ktorú sami žijú a sú jej svedkami.

Z toho dôvodu je dôležitá vierohodnosť a autenticnosť života. Predtým, ako sám hlása katechézu, musí sa *stať* katechumenom. *Pravdivosť* ich života tento odkaz potvrdzuje. Bolo by smutné, ak by „*nepraktizoval to, čo hlása*“ a hovoril o Bohu, o ktorom má len teoretické poznatky, ale žiaden osobný kontakt. Mal by prijať za svoje slová sv. Marka, keď hovorí o povolaní apoštolov: „*Ustanovil dvanástich, aby boli s ním a aby ich posielal kázať*“ (Mk 3,14-15).

Autenticnosť života znamená život modlitby, skúsenosť s Bohom a vernosť činom Ducha Svätého. Vyžaduje si určitú intenzitu, vnútorný a vonkajší poriadok, zlučiteľný s rôznymi osobnými a rodinnými situáciami. Treba mať ale na pamäti, že katechéta ako laik nemôže žiť

presne načasovaným duchovným životom ako zasvätené osoby. Ale v každej životnej situácii, či je niekto angažovaný v sekulárnom svete, alebo ako zasvätená osoba, pre každého – kňazov, rehoľníkov alebo laikov je možné dosiahnuť vysoký stupeň spoločenstva s Bohom a pravidelný režim modlitieb, zahrnúc doň aj čas na ticho, aby sa dosiahla hlbšia kontemplácia s Bohom. Čím je duchovný život intenzívnejší a hlbší, tým presvedčivejší je svedok a efektívnejšie sú jeho činy.

Pre katechéta je rovnako dôležité, aby rástol vo vnútornom pokoji a radosti Krista, a tak sa stával nádejou a odvahou. (por. Rim 12,12) Pretože Kristus „*je náš pokoj*“ (Ef 2,14) a On dáva radosť svojim apoštolom, aby ich „*radosť bola úplná*“ (Jn 15,11).

Katechéta má byť preto rozsievateľ veľkonočnej radosti a nádeje v mene cirkvi. V skutočnosti „*najcennejší dar, ktorý cirkev môže ponúknuť tomuto zmätenému a nepokojnému svetu našich čias, je formovať kresťanov, ktorí sú presvedčení o tom, čo je dôležité, a ktorí pociťujú v pokore radosť z viery*“.

9. Misijná horlivosť

Katechéta, ktorý žije v kontakte s mnohými ľuďmi, ktorí nie sú kresťania, čo býva často v misijných oblastiach, v sile krstu a špeciálneho povolania nemôže necítiť, ako naň doliehajú Kristove slová: „*Mám aj iné ovce, ktoré nie sú z tohto ovčince, aj tie musím priviesť*“ (Jn 10,16); „*chodte do celého sveta a ohlasujte evanjelium všetkému stvoreniu*“ (Mk 16,15). Je nevyhnutné, aby v Kristovi bol schopný tvrdiť ako Peter a Ján pred veľradou: „*my nemôžeme nehovoriť o tom, čo sme videli a počuli*“ (Sk 4,20) a spolu s Pavlom uskutočňovať ideál apoštolskej služby: „*lebo nás ženie Kristova láska*“ (2 Kor 5,14). V katechétoch musí byť hlboko zakorenený misionársky duch, tento duch spôsobuje, že sú presvedčení o tom, čo hovoria, a sú plní elánu a odvahy, bez toho, aby sa hanbili za evanjelium (por. Rim 1,16). Pokým múdri tohto sveta túžia po okamžitom potešení, katechéti budú oslavovať v Kristovi, ktorý im dáva silu (por. Kol 1,29), želajú si poznať a ohlasovať iba „*Božiu moc a Božiu múdrosť*“ (1 Kor 1,24). Ako správne tvrdí Katechizmus katolíckej cirkvi: „*z láskyplného poznania Krista pramení neodolateľná túžba ohlasovať, evanjelizovať a viesť druhých k 'áno' viere v Ježiša Krista. V rovnakom čase cíti potrebu poznať vieru lepšie a lepšie.*“

Katechéta sa má snažiť ako pastier, ktorí ide hľadať stratenú ovцу, „*pokým ju nenájde*“ (Lk 15,4), alebo ako žena, ktorá stratila drachmu, „*nehľadá starostlivo, kým ju nenájde?*“ (Lk 15,8). Jeho presvedčenie má byť zdrojom ich **apoštolskej horlivosti**: „*Pre všetkých som sa stal všetkým, aby som zachránil aspoň niektorých. A ja rád vynaložím všetko za Slovo Božie*“ (1 Kor 9,22-23; por. 2 Kor 12,15). A znovu sv. Pavol: „*Ved' ak hlásam evanjelium, nemám sa čím chváliť; to je moja povinnosť a beda mi, keby som evanjelium nehľasal*“ (1 Kor 9,16). Neutíchajúca horlivosť sv. Pavla má povzbudiť aj jeho horlivosť, ktorá by mala byť odpoveďou na jeho povolanie, a ktorá mu pomôže smelo ohlasovať Krista a aktívne pracovať na rozširovaní cirkevného spoločenstva.

Nakoniec nemožno zabudnúť, že znakom autenticity misijného ducha je svätý kríž. Kristus, ktorý sa necháva poznať katechétovi ako „*Ukrižovaný Kristus*“ (1 Kor 2,2); ktorého ohlasuje, „*Krista ukrižovaného, pre Židov pohoršenie, pre pohanov bláznovstvo*“ (1 Kor 1,23), ktorého Otec tretieho dňa vzkriesil (por. Sk 10,40). Má byť pripravený žiť v nádeji tajomstvo smrti a zmŕtvychvstania Krista uprostred ťažkých situácií, osobných trápení, rodinných problémov a ťažkostí v jeho apoštolskej práci, keďže sa snaží nasledovať Pána na jeho namáhavej ceste: „*na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Kristovmu utrpeniu pre jeho telo, ktorým je cirkev*“ (Kol 1,24).

10. Vzťah k Márii

Skrze svoje špeciálne povolanie videla Mária Božieho Syna, ako sa „*vzmáhal v múdrosti, vo veku a v milosti*“ (Lk 2;52). Ona bola učiteľkou, ktorá *Ho ľudsky učila múdrostiam Písma*

a Božiemu plánu lásky pre ľudí a v adorácii Otca. Bola tiež „prvá z jeho učeníkov“. Ako sv. Augustín smelo tvrdí, pre Máriu bolo dôležitejšie byť Jeho učeníčkou ako Jeho matkou. Možno odôvodnene a s radosťou tvrdiť, že Mária je „živý katechizmus“, „matka a príklad katechéto“.

Spiritualita katechéty, rovnako ako každého kresťana, ktorý sa zúčastňuje na apoštoláte, má byť obohatená hlbokým vzťahom k Matke Boha. Predtým, ako bude iným vysvetľovať postavenie Márie v tajomstve Krista a cirkvi, Mária musí byť prítomná v jeho srdci, a tak bude schopný vydávať svedectvo o úprimnej Mariánskej úcte, ktorú predstavuje spoločenstvu. V Márii nájde jednoduchý a účinný vzor pre seba aj pre iných: „Panna Mária v jej vlastnom živote žila príklad materinskej lásky, skrze ktorú majú byť všetci povzbudení spolupracovať na apoštolskej misii cirkvi a podieľať sa na znovuzrození humanity.“

Ohlasovanie evanjelia je vždy spojené s modlitbou, slávením eucharistie a vytváraním spoločenstva. Prvotná kresťanská komunita je toho príkladom (por. Sk 2-4), sústredená okolo Márie, matky Ježiša (por. Sk 1,14).

3. POSTOJ KATECHÉTY K URČITÝM SÚČASNÝM PROBLÉMOM

11. Služba spoločenstvu ako celku a konkrétnym skupinám

Existujú rozličné skupiny v spoločenstve, ktoré si vyžadujú službu katechéty: mladí ľudia, dospelí, ženy, muži, študenti a pracujúci, katolíci, iní kresťania a nekatolíci. Nie je rovnaké byť katechétom pre katechumenov pripravujúcich sa na krst, ako pre vedúceho spoločenstva na dedine, ktorý je zodpovedný za rôzne pastoračné činnosti, alebo byť učiteľom náboženstva v škole, či byť zodpovedný za prípravu ľudí na sviatosti, alebo sa podieľať na pastoračnej práci v meste atď.

Každý katechéta sa má snažiť zlepšiť komunikáciu a jednotu medzi členmi spoločenstva, s plným nasadením sa snažiť porozumieť konkrétnym potrebám skupiny, ktorá mu je zverená. Keďže tieto potreby sa líšia od skupiny ku skupine, príprava katechéty by sa mala prispôbiť potrebám cieľových skupín. Bolo by užitočné vedieť vopred, k akému druhu práce je katechéta povoláný, aby sa mohol s danou skupinou oboznámiť. Pár dôležitých rád v tomto spojení ponúka Magistérium, najmä vo *Všeobecnom katechetickom direktóriu* č.77-97 a apoštolská exhortácia *Catechesi Tradendae* č.34-35.

Špeciálna pozornosť by sa mala venovať **chorým** a **starým** ľuďom, pretože kvôli ich fyzickej a psychickej slabosti si vyžadujú väčšiu starostlivosť a pozornosť.

Chorým by mali pomáhať pochopiť spásanosnú hodnotu kríža v jednote s Kristom, ktorý vzal na seba naše slabosti (por. Mt 8,17; Iz 53,4). Katechéti by ich mali často navštevovať, ponúkajúc im úľavu zo Slova Božieho, a ak sú poverení rozdávať eucharistiu, aj týmto spôsobom im pomáhať.

Starším by sa tiež mala venovať špeciálna pozornosť, pretože majú dôležitú úlohu v spoločenstve, ako povedal pápež Ján Pavol II., keď ich nazýva „svedkami tradície viery (por. Žalm 44,1; Ex 12,26-27), učiteľmi múdrosti (por. Sir 6,34; 8,11-12), a tvorcami lásky“. Rodiny by mali byť povzbudzované, aby žili spolu so staršími členmi, aby „boli svedkami minulosti a zverovali múdrosť mladým“. Starí ľudia majú cítiť podporu celého spoločenstva, ktoré im má pomáhať žiť vieru v ich limitovaných podmienkach a v určitých prípadoch aj osamote. Katechéta ich má pripravovať na stretnutie s Pánom a pomáhať im zažiť radosť, ktorá pochádza z nádeje na večný život.

Katechéta má s citom pristupovať k ľuďom v ťažkých životných situáciách, ako napríklad k manželom z nefungujúcich manželstiev, deťom z rozbitých manželstiev atď. Má byť schopný zdieľať a vyjadriť spolupatričnosť, nesmierny súcit srdca Ježišovho (por. Mt 9,36; Mt 6,34; 8,2; Lk 7,13).

12. Potreba inkulturácie

Podobne ako všetky formy evanjelizácie, katechéza je určená prinášať silu evanjelia do srdca kultúry. Je to proces, ktorý istý čas trvá, je hlboký, postupný a zahŕňa mnohé oblasti života. Cezeň, ako vysvetľuje pápež Ján Pavol II., „*sa cirkev stáva skrze evanjelium vtelenou v rôznych kultúrach a zároveň dáva spoznať ľuďom kultúru ich spoločenstva; ukazuje im ich vlastné hodnoty a poukazuje na dobré prvky, ktoré tam existujú a ktoré zároveň obnovuje*“.

Katechéti ako apoštoli nevyhnutne vstupujú do dynamizmu tohto procesu. Predchádza tomu špeciálna príprava, v ktorej nesmie chýbať štúdium kultúrnej antropológie a zvyklosti významné pre inkulturáciu. Toto bude nápomocné pre nich samých, ale i pre samotnú interpretáciu. Cirkev v tejto oblasti predkladá nasledné smernice:

- Odkaz evanjelia sa nemá nikdy identifikovať len s jednou kultúrou, bolo zverené všetkým kultúram. Od úplného začiatku bolo síce zverené určitým špecifickým kultúram, no treba myslieť na to, aby sa tým nové mladé cirkevné spoločenstvá necítili menejcenné, pretože aj tie sú teraz účastné na dedičstve univerzálnej cirkvi.
- Evanjelium je pretvárajúca sila a neraz mení prvky v kultúrach, do ktorých prenikla, ak nie sú s ním zlučiteľné.
- Miestne cirkevné spoločenstvá, ktoré sú primárnym cieľom inkulturácie, majú žiť navonok svoju každodennú skúsenosť viery a starostlivosti o druhých v konkrétnej kultúre. Je na biskupoch, aby im naznačili najlepší spôsob ako vnášať pozitívne hodnoty do danej kultúry. Špecialisti ponúknu povzbudenie a pomoc.
- Inkulturácia je pravá, ak zachováva dva princípy: 1. musí byť založená na Božom Slove, ktoré je zjavené v Písme, 2. musí sa riadiť tradíciou cirkvi, smernicami Magistéria; nesmie ísť nikdy proti jednote, ktorá bola poslednou vôľou Pána.
- Ľudová zbožnosť obohatená o miestne hodnoty, tradície a postoje, ak je očistená od chýb, ako je ignorovanie druhých, nevraživosť a poverčivosť, vyjadruje múdrosť Božieho ľudu a je vyjadrením privilegovanej formy inkulturácie evanjelia.

Držiac sa predošlých smerníc, katechéta má prispievať k inkulturácii tým, že sa prispôbi pastoračnému plánu, ktorý stanovili kompetentné authority. Má sa vyhnúť dobrodružným experimentom, ktoré by mohli veriacich dezorientovať. Prežíva apoštolskú nádej v presvedčení, že evanjelium je dosť silné na to, aby preniklo do kultúr, obohatilo a posilnilo ich.

13. Pozdvihnutie človeka a voľba chudobných

Existuje „*úzke spojenie*“ medzi ohlasovaním evanjelia a povznášaním človeka. Oba sú zahrnuté do jedného poslania Cirkvi. „*Cez odkaz evanjelia cirkev ponúka silu oslobodenia, ktorá vzácne povznáša k rozvoju, pretože vedie k obráteniu srdca, spôsobu myslenia, posilňuje uvedomenie si ľudskej dôstojnosti, podporuje solidaritu, záväzok a službu bližným, každý má miesto v Božom pláne, ktorý spočíva v budovaní jeho kráľovstva pokoja a spravodlivosti, ktoré sa začína už v tomto živote. Toto je biblická perspektíva nového neba a novej zeme (por. Iz 65,17; 2 Pt 3,13; Zj 21,1), ktoré má byť v dejinách stimulom a cieľom pre rozvoj ľudskosti života.*“

Je dostatočne známe, že cirkev ohlasuje poslanie „*náboženskej*“ podstaty, ale ono musí byť uskutočňované v reálnom živote a v dejinách ľudstva, teda nie oddelene.

Priniesť tieto hodnoty evanjelia do ekonomickej, sociálnej a politickej oblasti je úlohou hlavne pre laikov. Katechéta má dôležitú úlohu pri pozdvíhaní človeka, rozvoji a šírení spravodlivosti. Keďže žije ako laik v spoločnosti, má pomáhať porozumieť, interpretovať a snažiť sa priniesť riešenia osobných a spoločenských problémov vo svetle evanjelia. Preto

má byť blízky druhým ľuďom, pomáha im porozumieť realite života, snaží sa ju zlepšiť, a ak je to potrebné, má brániť slabých a obhajovať ich práva.

Ak sú v tejto oblasti potrebné určité praktické iniciatívy, majú ich konať v súlade so spoločenstvom, podľa spoločného programu, pod vedením pastierov.

Spolu s pozdvižením človeka súvisí otázka **prednostnej voľby pre chudobných**. Katechéta, zvlášť ten, ktorý je angažovaný vo všeobecnom apoštoláte, má povinnosť realizovať sa v tejto oblasti, čo však neznamená, že sa má starať iba o chudobných, ale má to považovať za jednu zo svojich priorit. Základom jeho záujmu má byť láska, pretože ako pápež Ján Pavol II. jasne povedal: „*láska je a zostáva hybnou silou poslania*“.

Chudobnými rozumieme hlavne materiálne chudobných, ktorých je nespočetné množstvo na mnohých misijných územiach. Títo bratia a sestry v Kristovi majú pocítiť materskú lásku cirkvi, hoci ešte do nej nepatria, aby boli posilnení prijatím a zdolať ťažkosti s pomocou kresťanskej viery, a tak sa stali účastní na ich integrálnom rozvoji. Charitatívne aktivity cirkvi, podobne ako všetky pastoračné aktivity, „*prinášajú svetlo a impulz spolu s pravým rozvojom chudobných*“.

Okrem ľudí, ktorí sú vo finančnej tiesni, katechéti majú venovať zvláštnu pozornosť aj iným skupinám v núdzi: utlačaným, prenasledovaným, postaveným na okraj spoločnosti, hendikepovaným, nezamestnaným, väzneným, utečencom, drogovovo závislým, ľuďom trpiacim na AIDS atď.

14. Duch ekumenizmu

Rozdelenie medzi kresťanmi odporuje vôli Krista, je pohoršením pre svet, poškodzuje „*najsvätejšiu príčinu ohlasovania Dobrej Zvesti každému stvoreniu*“.

Všetky kresťanské spoločenstvá sa majú „*zúčastňovať na ekumenickom dialógu a aj inými iniciatívami podporovať jednotu kresťanov*“. Na misijných územiach je táto požiadavka prijatá so špeciálnou naliehavosťou, aby Ježišova modlitba k Otcovi nezostala márna, „*aby boli jedno...aby svet uveril, že si ma ty poslal*“ (Jn 17,21).

Katechéta silou svojho poslania je nevyhnutne včlenený do tohto apoštolského rozmeru a má podľa svojho povolania rozvíjať ducha ekumenizmu v spoločenstvách, počnúc katechumenmi a novopokrstenými. Má mať silnú túžbu po jednote kresťanov, ochotne sa má podieľať na dialógu s kresťanmi iných denominácií a má sa zasaďovať za ekumenické iniciatívy, držiac sa úlohy a usmernení cirkvi, ako boli špecifikované biskupskou konferenciou a miestnym biskupom, a zvlášť sa snaží nasledovať usmernenia, ktoré sa týkajú ekumenickej spolupráce v katechéze a vo vyučovaní náboženstva v školách.

Jeho činnosť bude skutočne ekumenická, ak bude odvážne „*vyučovať, že plnosť odhalenej pravdy a prostriedky spásy, ustanovené Kristom, sa nachádzajú v katolíckej cirkvi*“ a „*budú podávať pravdivý obraz o ostatných cirkvách a cirkevných spoločenstvách, ktoré Duch Krista nezabíva možnosťou byť prostriedkom spásy*“.

V prostredí, kde pôsobí, má sa snažiť udržiavať dobré vzťahy so zodpovednými iných vyznaní, v zhode so svojimi duchovnými. Má sa snažiť nevyvolávať zbytočnú rivalitu; má sa snažiť pomáhať veriacim žiť v harmónii a rešpektovať kresťanov iných denominácií a pritom si byť plne vedomý svojej katolíckej identity; spoločne medzi tými, čo veria v Boha, má plniť úlohu „*tvorca pokoja*“.

15. Dialóg s bratmi iných náboženstiev

Medzináboženský dialóg je časťou evanjelizačného poslania cirkvi. Ohlasovanie a dialóg sú zamerané na komunikáciu spásonosnej pravdy. Je nevyhnutné, aby si katolícka cirkev udržala dobré vzťahy a kontakty s ľuďmi inej viery. Má ísť o **dialóg spásy**, ktorý sa realizuje v duchu Krista.

Katechéti s ich požiadavkami sprostredkovania viery majú byť otvorení tomuto druhu dialógu a vhodne byť pripravovaní, aby sa na ňom mohli zúčastniť. Treba poukazovať na hodnoty a uvádzať ich do praxe podľa smerníc Magistéria, konkrétne dokumentu *Redemptoris Missio*, ktorému predchádzal *Dialóg a Vyhlásenie* pápežskej rady pre medzináboženský dialóg a *Katechizmu katolíckej cirkvi*. Tieto smernice zahŕňajú:

- **Počúvanie Ducha**, ktorý vane kam On chce (por. Jn 3,8), rešpektujúc jeho pôsobenie v dušiach; snahu o vnútorné očistenie, bez ktorého by dialóg neprinášal ovocie.
- **Presné poznatky** o náboženstvách, ktoré sú prítomné na danom území; ich história a organizácia; hodnoty v nich, ktoré ako „*semeno Slova*“ sa môžu stať „*prípravou pre evanjelium*“; ich hranice a chyby, ktoré nie sú v zhode s evanjeliom a mali by byť doplnené a opravené s rešpektom.
- **Presvedčenie**, že spása pochádza od Krista, nemá byť oddelené od vyhlásenia, že cirkev je prirodzenou cestou, ktorá vedie ku spásu a že iba ona vlastní plnosť zjavenej pravdy a spásonosných prostriedkov. Ako pápež Ján Pavol II. tvrdí, odvolajúc sa na *Redemptoris Missio*: „*Nikto nemôže dávať na rovnakú úroveň Božie zjavenie v Kristovi, písmo a tradíciu iných náboženstiev. Teocentrizmus, ktorý nerozpoznáva Krista v jeho plnej identite, je neprijateľný pre katolícku vieru. (...) Kristov misijný mandát zostáva trvalo platný a je výslovným povolaním robiť si učeníkov zo všetkých národov a krstiť ich, aby dosiahli plnosť Božieho daru.*“ Dialóg, preto nemá viesť k náboženskému relativizmu.
- **Praktická spolupráca** s predstaviteľmi nekresťanských náboženstiev čelí veľkým výzvam k ľudskosti, ako napríklad prinášať pokoj, spravodlivosť, rozvoj atď. Má ísť vždy o postoj úcty a otvorenosti voči ľuďom. Boh je Otcom pre všetkých a je to jeho láska, ktorá má spájať ľudskú rodinu v práci pre dobro.

Ak sa katechét zúčastňuje takéhoto dialógu, nemá byť ponechaný sám na seba. Akékoľvek iniciatívy v tejto oblasti majú byť podniknuté v zhode s programom, ktorý schválil biskup, a ak je to potrebné, aj biskupská konferencia alebo Svätá Stolica, nemá nič konať jednostranne a proti schváleným normám.

Nakoniec treba veriť v dialóg, aj keď je to neľahké alebo došlo k nepochopeniu. Za určitých podmienok je to skutočne jediná cesta ako priniesť svedectvo o Kristovi. Je to vždy „*cesta do Kráľovstva a určite prinesie svoje ovocie, hoci Vám neprislúcha poznať časy alebo chvíle, ktoré Otec určil svojou mocou*“ (por. Sk 1,7).

16. Pozornosť voči rozširovaniu siekt

Rapidný nárast siekt kresťanského aj nekresťanského pôvodu dnes predstavuje pastoračnú výzvu pre cirkev na celom svete. V misijných územiach sú vážnou prekážkou pre hlásanie evanjelia a pre normálny rozvoj mladých cirkevných spoločenstiev, pretože narúšajú jednotu viery a súdržnosť spoločenstva.

Určité oblasti a ľudia sú viac náchylní na vplyv týchto siekt. Čo sekty ponúkajú, vyzerá navonok dobré, snažia sa ponúkať jednoduché a okamžité odpovede na potreby ľudí skrze prostriedky, ktoré sa používajú na danom území.

Ako je dobre známe, Magistérium cirkvi často upozorňovalo na nebezpečenstvo siekt a volá po „*vážnom zamyslení*“ pri pohľade na ich činnosť Skôr, ako kampaň proti nim, pomôže na misijných územiach obnova samotnej misie.

Katechéta je jeden z najdôležitejších pracovníkov, ktorý pôsobí proti vplyvu siekt. Keďže jeho poslaním je prinášať božie slovo a posilňovať rast kresťanského života, môže kresťanom aj nekresťanom pomôcť porozumieť, čo sú pravdivé odpovede na ich potreby bez toho, aby museli hľadať pseudobepečnosť v sektách. Keďže je laik, je bližšie k ľuďom, pozná priamo ich životné situácie.

Katechéta sa má predovšetkým zamerať na: poznanie, čo presne sekta učí, zamerať sa na body, v ktorých napáda vieru a cirkev, aby pomohol ľuďom pochopiť nesúrodosť ich náboženskej ponuky; starostlivé usmerňovanie života spoločenstva a ochrana pred rozpadom; jasné hlásanie Kristovho odkazu. Má sa venovať individuálnym potrebám ľudí, pomôcť im objasniť ich pochybnosti a informovať ich o sľuboch siekt.

Nemožno zabudnúť, že mnohé zo siekt sú netolerantné a vo všeobecnosti nepriateľské voči katolicizmu. Konštruktívny dialóg s nimi nie je možný, hoci je snaha porozumieť im a rešpektovať ich ako ľudské bytosti. Postoj cirkvi musí byť jasný a ekumenický, pretože sekty sa veľmi rozširujú a znamenajú rovnaké nebezpečenstvo aj pre iné kresťanské denominácie. Tu aj v iných oblastiach sa katechéta má podriaďovať spoločnému pastoračnému programu, ktorý bol schválený cirkevnými autoritami.

II. VÝBER A FORMÁCIA KATECHÉTU

4. VÝBER KANDIDÁTOV

17. Dôležitosť výberu a príprava prostredia

Ťažko stanoviť pravidlá napríklad na úroveň viery a silu motivácie, ktoré by mal kandidát mať, aby bol prijatý na katechetickú prípravu. Dôvodov je viac: rozdielna úroveň náboženskej zrelosti v rôznych cirkevných spoločenstvách, nedostatok vhodných a možných kandidátov, sociopolitické podmienky, nízka vzdelanostná úroveň a finančné ťažkosti. Nikto sa však kvôli ťažkostiam nemôže vzdávať a znižovať štandardy.

KEN sa drží zásady, že výber vhodných kandidátov je nevyhnutný. Úplne od začiatku je nutná **vysoká kvalita kandidátov**. Duchovní by si to mali dať za cieľ a neuspokojit' sa s nižším štandardom. Majú tiež pripravovať svoje spoločenstvá, zvlášť mladých ľudí, vysvetľovaním úlohy katechéty, aby v nich vzbudili záujem o túto službu v cirkvi. Rovnako nemožno zabudnúť, že vážnosť, hodnota spoločenstva je priamo úmerná spôsobu, akým duchovní vedú katechéty, dávajúc im vhodné úlohy a rešpektujúc ich zodpovednosť. Naplnený, zodpovedný a dynamický katechéta, ktorý pracuje s entuziazmom a s radosťou si plní svoje úlohy, za ktoré je vhodne oceňovaný a odmeňovaný, je najlepším propagátorom pre povolanie druhých.

18. Kritériá výberu

Pri výbere kandidáta na úlohu katechéty je nevyhnutné vedieť kritériá, ktoré sú potrebné a ktoré nie. Je užitočné mať zoznam kritérií pre celú cirkev, ktoré je nevyhnutné zohľadniť pri výbere kandidátov. Kritériá majú byť *dostatočné, presné, reálne a kontrolovateľné* a miestne authority ich môžu prispôbiť miestnym podmienkam, ktoré najlepšie vedia posúdiť potreby a možnosti spoločenstva.

Nasledujúce všeobecné odporúčania rešpektujúce nevyhnutné rozdiely treba zohľadniť, aby sa stali spoločným základom na všetkých misijných územiach:

– Niektoré kritériá sa týkajú **osoby katechéty**. Základné pravidlo je, že nikto nemôže byť prijatý ako kandidát, pokiaľ on alebo ona hľadá túto prácu jednoducho preto, lebo nenašli inú prácu. Pozitívne vlastnosti kandidáta by mali byť: viera, ktorá je viditeľná v každodennom živote; láska k cirkvi a jednota s duchovnými; apoštolský duch a misijná horlivosť; láska k blíznym, ochota veľkodušne slúžiť druhým; dostatočné vzdelanie; rešpekt komunity; ľudské, morálne a praktické predpoklady, ktoré sú potrebné pre prácu katechéty, ako napríklad dynamizmus či dobré vzťahy s inými.

– Iné kritériá sa zaoberajú **otázkou samotného výberu**. Keďže je to otázka služby cirkvi, rozhodnutie pripadá duchovnému, ktorým je zvyčajne kňaz v danej farnosti, ale celé spoločenstvo sa má podieľať na návrhoch kandidátov a ich hodnotení. Neskôr by to mal byť

kňaz, ktorý predstaví vybraných kandidátov biskupovi alebo jeho predstaveným, potvrdí ich výber alebo im oficiálne zverí ich mandát.

– Musia byť stanovené špeciálne kritériá pre **prijatie kandidátov do katechetických centier či škôl**. Okrem všeobecných kritérií má každé centrum podľa svojho charakteru vlastné požiadavky na úroveň vzdelania, potrebné pre vstup, podmienky účasti, formačný program atď.

Tieto všeobecné smernice by sa mali špecificky upraviť podľa miestnych podmienok a realizovať podľa okolností daného územia.

5. PROCES FORMÁCIE

19. Potreba primeranej formácie

Aby bol dostatočný počet vhodných katechétov pre spoločenstvo, je dôležité okrem starostlivého výberu zamerať sa aj na prípravu, od ktorej závisí kvalita uchádzačov. Často to zdôrazňuje Magistérium, pretože každá apoštolská činnosť, „*ktorá nie je podporovaná správne formovaným, pripraveným kandidátom, je predurčená na neúspech*“.

Príslušné dokumenty Magistéria vyžadujú všeobecnú aj špecifickú formáciu katechétov. Všeobecnú v tom zmysle, že ich charakter a celá osobnosť sa majú rozvíjať, a špecifickú s ohľadom na činnosti a požiadavky, ktoré budú mať na starosti a pri ktorých budú vypomáhať: ohlasovanie evanjelia kresťanom aj nekresťanom, animácia a vedenie modlitbových spoločenstiev, ak je to potrebné liturgické modlitby a akákoľvek duchovná alebo materiálna pomoc. Ako pápež Ján Pavol II. povedal: „*Určenie vysokej úrovne znamená poskytnúť správnu základnú prípravu a neustále ju udržiavať aktuálnou. To je základná povinnosť, aby sme si zaistili kvalifikovaných ľudí pre poslanie v cirkvi, s dobrými formačnými programami a adekvátnou štruktúrou poskytovanou vo všetkých aspektoch formácie: ľudskej, duchovnej, doktrinálnej, apoštolskej a profesionálnej.*“

Ide o náročný formačný program rovnako pre kandidátov, ako aj pre tých, ktorí ho vedú. KEN zveruje jeho realizáciu biskupom ako súčasť ich pastoračnej práce.

20. Jednota a harmónia osobnosti katechéty

Žijúc svoje povolanie, katechéti, podobne ako všetci veriaci „*musia byť formovaní v jednote, ktorá existuje, odkedy sa stali členmi cirkvi a občanmi ľudskej spoločnosti*“. Nemôže ísť o oddelené paralelné životy: *duchovný* život s jeho hodnotami a požiadavkami, *sekulárny* s rozličnou formou jeho vyjadrenia a *apoštolský* život s jeho vlastnými požiadavkami.

Aby osobnosť katechéty bola jednotná a harmonická, musí najskôr prekonať určité prekážky vyplývajúce napr. z temperamentu, intelektu, emócií, mať ustálený životný štýl. Ale čo je rozhodujúce, je jeho schopnosť ísť do hĺbky a dotknúť sa princípu a prameňa svojej identity, ktorým je „osoba“ samotného Krista.

Prvou a základnou osobou katechézy je, samozrejme, osoba Ježiša z Nazaretu, „*jednorodný Syn, plný milosti a pravdy*“ (Jn 1,14), „*cesta, pravda a život*“. (Jn 14,6) Je to „*tajomstvo Krista*“ (Ef 3,4) v jednote, „*tajomstvo, ktoré bolo od vekov a pokolení skryté*“ (Kol 1,26), ktoré musí byť odhalené. Z toho vyplýva, že starosťou katechéty je odovzdávať učenie a život Krista prostredníctvom svojho vyučovania a správania. Spôsob jeho života aj práce má plne závisieť jedine od Krista. Jednota a harmónia v jeho osobnosti má byť Kristocentrická, postavená na „*hlbokej intimite s Kristom a s Jeho Otcom*“ v Duchu. V týchto rozhodujúcich časoch pre poslanie cirkvi neexistuje nič dôležitejšie, čo sa týka úlohy a významu katechéty.

21. Ľudská zrelosť

Od začiatku má byť jasné, že kandidát musí mať základné vlastnosti, ktoré možno ďalej rozvíjať. To, na čo sa máme zamerať, je osoba, ktorá už dozrela a je vhodná viesť zodpovedne spoločenstvo.

Do úvahy by sa mali brať nasledujúce vlastnosti:

- **V čisto ľudskej sfére:** psychická vyrovnanosť; dobré zdravie, zmysel pre zodpovednosť, úprimnosť, dynamizmus; dobrá profesionálna a rodinná etika; duch obetavosti, sily, vytrvalosti atď.;
- **Z hľadiska účinkovania katechéty:** dobré medziľudské vzťahy, schopnosť viesť dialóg s ľuďmi iných náboženstiev, snaha o pochopenie ich kultúry, schopnosť komunikovať, ochota pracovať s druhými, vodcovské vlastnosti, vyrovnaný úsudok, otvorenosť mysle, zmysel pre realitu, schopnosť vyjadriť útechu, nádej atď.;
- **Z hľadiska konkrétnych situácií a úloh:** nadanie pre prácu v oblasti utvárania pokoja, rozvoja sociokultúrnej úrovne, citlivosť na problémy spravodlivosti, zdravotnícka príprava atď.

Cieľom formácie katechéty je stavať na jeho ľudských vlastnostiach, ktoré sú už dané, rozvíjať ich a pridať tie, ktoré sú potrebné pre prácu prinášajúcu ovocie.

22. Hlboký duchovný život

Poslanie viesť druhých vo viere vyžaduje od katechéty hlboký duchovný život. Je to najdôležitejší aspekt jeho osobnosti, a preto by sa mu malo vo formácii venovať najviac pozornosti. Skutočný, pravý katechéta je svätec.

Jeho duchovný život má byť založený na hlbokom spoločenstve viery a lásky s osobou Ježiša, ktorý ho povoláva a posielá. Podobne ako Ježiš, jediný Majster (por. Mt 23,8), slúži katechéta bratom a sestrám vyučovaním a prácou (por. Sk 1,1), ktoré sú vždy prejavom lásky. Konať vôľu Otca je pre katechéta aktom spásonosnej lásky pre druhých, je jeho pokrmom, ako to bolo i pre Ježiša (por. Jn 4,34). Svätosť života realizovaná v perspektíve identity laika a apoštola je ideálom, z ktorého pramení a rozvíja sa služba katechéty.

Duchovná formácia má byť procesom vernosti: „*Tomu, ktorý je princípom, inšpirujúcim celú katechetickú činnosť a všetkých, ktorí v tejto oblasti pracujú – Duchu Otca a Syna a Duchu Svätému.*“

Najlepší spôsob ako docieľiť vnútornú zrelosť, je intenzívny sviatostný život a život modlitby.

Na základe súčasných skúseností KEN navrhla nasledujúcu prax ako kľúčový prvok v modlitebnom živote pre katechéty, ktorí vedú spoločenstvá, pre katechéty na plný úväzok a tých, ktorí úzko spolupracujú s kňazom:

1. Pravidelná, podľa možnosti **denná účasť na Eucharistii**, aby sa posilnili „*chlebom života*“ (Jn 6,34), formovali „*jedno telo*“ v spoločenstve (por. 1Kor 10,17) a ponúkali sa ako obeta Otcovi spolu s telom a krvou Pána.
2. **Liturgia žitá** v jej rozličných dimenziách pre osobný rast a pomoc spoločenstvu.
3. **Recitovanie niektorých častí liturgie hodín**, zvlášť ranných chvál a vešpier, v spojení s piesňou chvál, ktorú cirkev prednáša Otcovi „*od východu slnka až po jeho západ*“ (Ž 113,3).
4. **Denná meditácia**, zvlášť o Božom Slove, v postoji kontemplácie a osobnej odpovede. Skúsenosti ukazujú, že aj laikom pravidelná meditácia ako *lectio divina* prináša poriadok do života a zaručuje duchovný rast.

5. **Osobná modlitba**, ktorá živí zjednotenie s Bohom počas každodenných starostí, s osobitným zreteľom na mariánsku úctu.
6. Časté pristupovanie k **sviatosti zmierenia**, pre vnútorné očisťovanie a duchovnú horlivosť.
7. Účasť na **duchovných obnovách** pre osobnú obnovu aj obnovu spoločenstva.

Cez takýto život modlitby sa obohacuje vnútorný život katechéty a dosahuje sa duchovná zrelosť, ktorá sa vyžaduje pre jeho účinkovanie. Modlitba je potrebná tiež preto, aby jeho pôsobenie prinášalo ovocie, vyjadrenie kresťanskej viery závisí menej od schopností katechéty, ale dôležitejšia je Božia milosť, ktorá pôsobí v srdciach tých, ktorí počúvajú toto posolstvo.

Ak nie je dostatočné množstvo vhodných kandidátov, môže sa stať, že sa rozhodne aj pre menej vhodných katechéty, ktorí sú na nízkej duchovnej úrovni. KEN nepodporuje takéto pragmatické riešenie, pretože dnes sa vyžaduje pre misiu vo svete katechéta, ktorému prináleží čestné miesto v cirkvi.

Pre duchovný život katechéty je potrebné ponúknuť vhodné prostriedky, v prvom rade je to duchovné vedenie. Diecézy povzbudzujeme, aby vymenovali konkrétnych kňazov, ktorí sa majú zaujímať o katechéty a ich službu, a poskytnú im duchovné vedenie. Je dôležité zdôrazniť, že každý katechéta si môže vybrať svojho osobného duchovného vodcu z kňazov, ktorí sú ľahko dostupní. Zvlášť farár by mal mať blízky vzťah k jeho katechétom a pomáhať im v ich duchovnom raste, ako aj v ich práci.

Taktiež treba podporovať farské a diecézne iniciatívy pre katechéty, ako napríklad modlitbové školy, duchovné spoločenstvá alebo duchovné obnovy, ktoré napomáhajú bratskému zdieľaniu sa s inými na ich duchovnej úrovni.

Každý katechéta by si mal uvedomiť, že kresťanská komunita sama o sebe je miestom, kde možno rozvíjať vlastný vnútorný život. Zatiaľ čo vedie a povzbudzuje iných v modlitbe, dostáva od nich podnety, ktoré ho posilňujú vo vlastnom zápale a v apoštolskom duchu.

23. Príprava týkajúca sa právd viery

Je jasná potreba v príprave týkajúcej sa učenia viery, pretože katechéti musia najprv jasným a zrozumiteľným spôsobom, bez akýchkoľvek chýb porozumieť základom, podstate kresťanských právd ešte predtým, ako ich budú interpretovať iným.

Všetci kandidáti musia dosiahnuť istý stupeň vzdelania, ktorý je porovnateľný s bežnou úrovňou v danej krajine. Ako bolo vyššie spomenuté, môžu nastať problémy, keď bežný štandard nie je vysoký, ale treba odolať ľahkým riešeniam. Naopak, štandardy na prijatie majú byť nad priemerom, aby kandidáti boli schopní zvládnuť prípravu, kurz „*vyššieho náboženského vzdelania*“. Bez toho by sa mohli cítiť menejcenní pred tými, ktorí majú vyššie vzdelanie, a necítili by sa dobre v takom prostredí, bez schopnosti uskutočniť niektoré požiadavky. Preto obsah kurzu by mal byť založený na programe pre „*dogmatickú, antropologickú a metodologickú formáciu*“, ako bol prezentovaný vo *Všeobecnom katechetickom direktóriu* vydanom Kongregáciou v roku 1971 pre klérus. Pre misijné územia sa musia určité úseky upraviť a doplniť, ako tiež naznačila KEN na plenárnom stretnutí, ktoré sa teraz sumarizujú a rozvíjajú na základe encykliky *Redemptoris Missio*:

– Pri pohľade na špecifické ciele misijnej činnosti bude vieroučná formácia katechéty založená hlavne na teológii Trojice, Kristológie a ekleziológie, ktorá je prezentovaná v systematickej a progresívnej syntéze Kristovho posolstva. Ich úlohou je poznať a milovať Krista, preto budú horliť za to, aby ho spoznali z pohľadu právd viery i na osobnej úrovni, aby spoznali a milovali cirkev, budú študovať jej tradíciu, históriu a svedkov, ktorí sú jej veľkými postavami – cirkevných otcov a svätých.

– Úroveň náboženskej prípravy sa bude líšiť v závislosti od toho, či sa realizuje v katechetickom centre, alebo v krátkodobých kurzoch. Minimálny štandard bude daný biskupskou konferenciou alebo jednotlivými biskupmi, aby sa zabezpečila možnosť kvalifikovanej prípravy vyššieho náboženského vzdelávania.

Sväté písmo bude hlavným obsahom štúdia a dušou celého teologického štúdia. Okolo neho by mali byť zoskupené ostatné oblasti teológie. Katechéti musia byť kvalifikovaní v oblasti biblickej pastorálnej teológie, aj pri porovnávaní sa s nekatolíckymi vierovyznaniami a sektami, ktoré často využívajú Bibliu nesprávnym spôsobom.

– Treba preštudovať hlavné prvky misiológie ako dôležitej oblasti ich povolania.

– Liturgia musí zastávať čestné miesto, pretože katechéti sa často stávajú vedúcimi pri modlitbách spoločenstva.

– Podľa miestnych možností je potrebné začleniť do štúdia napr. vieru a praktiky iných náboženstiev alebo kresťanských denominácií na danom území.

– Zvláštnu pozornosť treba venovať aj problémom, ktoré súvisia s miestnymi podmienkami: inkulturácia kresťanstva v krajine alebo regióne, šírenie spravodlivosti a pozdvihnutie človeka v miestnej socioeconomickej situácii, história krajiny, náboženské praktiky, jazyk, problémy a potreby oblasti, v ktorej katechéti pracujú.

– Keď sa upriamime na metodologickú prípravu, nemožno zabudnúť, že katechéti budú pracovať v rôznych pastoračných oblastiach a zväčša sa dostanú do kontaktu s ľuďmi iných náboženstiev, treba ich naučiť nielen ako učiť katechizmus, ale aj ako zvládať rôzne situácie pri hlásaní Kristovho odkazu a života spoločenstva cirkvi.

– Rovnako dôležité bude poskytnúť katechétom materiály spojené s ich novou životnou situáciou. Študijné materiály, ktoré sa zaoberajú aktuálnou situáciou, predpokladmi a víziami budúcnosti. Takýto materiál im pomôže čeliť fenoménom, akými sú urbanizácia, sekularizácia, industrializácia, emigrácia, sociopolitické zmeny, svet mladých atď.

– Napriek rozmanitostiam tém, cieľom nemá byť rozdrobenosť teologickej formácie, ale jednota, má ísť o celkovú víziu viery, ktorá prináša jednotu a harmóniu v nadobudnutých poznatkoch, osobnosti katechéta a jeho apoštolskej činnosti.

– Na tomto mieste je potrebné poukázať na *Katechizmus katolíckej cirkvi*, ktorý sa odporúča katechétom na štúdium aj v oblasti učenia viery. V ňom možno nájsť usporiadanú syntézu Zjavenia a trvácnej katolíckej viery, ako ju cirkev predkladá sebe a ľuďom dnešných čias. Ako Svätý Otec Ján Pavol II. tvrdí v apoštolskej konštitúcii *Fidei depositum*, v katechizme sú „*nové veci a staré veci*“ (por. Mt 13,52), *ale viera je vždy tá istá a rovnako je aj zdrojom svetla, ktoré je stále nové*“. Podľa katechizmu ide o službu, ktorá prináleží každému katechétovi. Tá istá apoštolská konštitúcia dodáva, že viera pomáha duchovným aj veriacim naplniť vo vnútri aj mimo cirkevnej komunity ich úlohu, ich „*misiiu ohlasovať vieru a povolávať ľudí k evanjelióvemu životu*“. Navyše „*sa ponúka každému, ktorý sa nás pýta na dôvod našej nádeje*“ (por. 1 Pt 3,15) *a kto túži poznať, v čo cirkev verí*“. Nemožno pochybovať, že katechéti nájdu v novom katechizme zdroj inšpirácie a poznatkov pre ich špeciálne poslanie.

Najlepšie by bolo realizovať formáciu v centrách vytvorených na tento účel. Ak nie sú k dispozícii, kratšie kurzy možno realizovať na iných miestach v diecéze alebo farnosti, kde dostanú aj konkrétne individuálne inštrukcie od kňazov a skúsených katechéto. Kurzy majú zahŕňať prednášky, skupinové diskusie, praktické aktivity, ako aj samoštúdium a výskum.

Nie je ľahké poskytnúť adekvátnu prípravu, tá si vyžaduje dobré personálne obsadenie, správnu metodiku aj finančnú podporu. S ohľadom na dôležitosť katechéto, tejto výzve treba čeliť odvážne, reálnym a premysleným plánovaním.

Katechéta má usilovne študovať, aby sa mohol stať svetlom na ceste pre svojich bratov a sestry (por. Mt 5,14-16). Má byť plný radosti vo viere a nádeji (por. Fil 3,1; Rim 12,12), s múdrosťou, ktorá z neho vyžaruje pri autentickom učení cirkvi, vo vernosti Magistériu bez toho, aby mýlil svedomie hlavne mladých, „*aby sa nezaoberali bájkami a nekonečnými rodokmeňmi, ktoré viac podporujú škriepky ako Boží plán, ktorý je vo viere*“ (1 Tim 1,4).

Katechéta má v sebe zjednotiť roviny intelektuálnu a duchovnú. Má dovoliť, aby v jeho mysli a srdci pôsobil Kristus, ktorý je jediný Učiteľ, a mal na mysli, že „*niekto iný ho učí jeho perami, on je len Kristovými hovorcom*“.

24. Pastoračný duch

Pastoračná dimenzia zahŕňa iniciáciu do prorockého, duchovného a kráľovského charakteru pokrstených laikov. Katechéta sa učí ako hlásať a učiť Kristov odkaz, ako viesť iných v spoločenstve, pri liturgických modlitbách, ako zvládať iné pastoračné úlohy.

Vlastnosti, ktoré treba k tomu rozvíjať, sú: duch pastoračnej zodpovednosti a vedenia, štedrosť, dynamizmus, tvorivosť, jednota s cirkvou a poslušnosť pastierom.

V **teoretickej** časti pastoračného kurzu by sa mali katechéti zaoberať rôznymi typmi pastoračnej práce, zameranej na rôzne skupiny osôb: deti, adolescenti, mladí ľudia a dospelí, študenti a pracujúci, pokrstení a nepokrstení, zdraví a chorí, bohatí a chudobní, jednotlivé osoby a členovia rôznych hnutí a skupín atď.

Praktická časť kurzu zahŕňa praktické cvičenia, aktivity (najmä na začiatku) pod vedením učiteľa, kňaza alebo skúseného katechéta.

Špeciálnu pozornosť treba venovať sviatostiam, aby katechéti vedeli ostatným pomôcť porozumieť ich náboženskému významu a pristupovali k nim s vierou. Nezabúdajúc ani na sviatosť pomazania chorých, pomáhajúc chorým a zomierajúcim prijať ich utrpenie v duchu viery.

Čo sa týka špeciálnej prípravy na službu katechéta, dobre poslúži *Všeobecné katechetické direktorium*, zvlášť kapitola *Metodologické prvky*.

25. Misijná horlivosť

Misijná dimenzia je neodmysliteľnou súčasťou identity katechéta a jeho práce, a preto si zasluhuje čestné miesto vo formačnom programe. Katechéta treba naučiť, ako sa môžu ako laici oddať misijnému apoštolátu, ktorý zahŕňa nasledujúce prvky:

1. **Aktívna prítomnosť** v spoločnosti ponúka pravdivé svedectvo života, vstupuje do dialógu s druhými a s láskou rieši bežné problémy.
2. **Otvorené ohlasovanie** (por. Sk 4,13; 28,31) pravdy o Bohu a jeho Synovi Ježišovi Kristovi, ktorého poslal na svet, aby spasil všetkých (por. 2 Tim 1,9-10), aby aj tí, ktorí sú iného vierovyznania, mohli otvoriť svoje srdcia Duchu Svätému (por. Sk 16,14), uverili a slobodne sa obrátili.
3. **Kontakt s nasledovníkmi iných náboženstiev bez predsudkov v duchu otvorenosti** a dialógu.
4. **Príprava katechumenov** na ceste postupného uvádzania do tajomstva spásy, do praktizovania evanjeliových zásad, náboženského, liturgického a komunitného života Božieho ľudu.
5. **Vytváranie spoločenstva** a sprevádzanie kandidátov pri príprave na prijatie krstu a iných sviatostí, keď sa stávajú členmi Kristovej cirkvi, ktorá je prorocká, kňazská a kráľovská.
6. V závislosti od duchovných a v spolupráci s veriacimi **napĺňanie tých úloh**, ktoré podľa pastoračného programu sú dôležité pre dozrievanie cirkevných spoločenstiev. Tieto úlohy súvisia s rozličnými potrebami každého cirkevného spoločenstva na danom území.

Výsledkom formačnej činnosti má byť pre katechéta zlepšenie jeho vlastného misijného povedomia.

Už sme citovali slová pápeža Jána Pavla II. týkajúce sa katechéto, ktorí sú dobre formovaní v misijnom duchu a sami sa stanú misijnými animátormi v svojich spoločenstvách, budú pracovať na evanjelizácii nekresťanov a budú ochotní prekročiť svoj región alebo krajinu, ak ich duchovní pošlú. Duchovní sa majú postarať o týchto horlivých apoštolov a posilniť ich v ich misijnej práci.

26. Postoj k cirkvi

Skutočnosť, že cirkev je prirodzene misijná, poslaná evanjelizovať do celého sveta znamená, že apoštolská činnosť nie je niečo individuálne alebo izolované, ale vždy ide o spoluprácu s miestnym cirkevným spoločenstvom, ktoré je začlenené do partikulárnej cirkvi na čele s biskupom.

Túto poznámku povedal pápež Pavol VI. a týka sa evanjelizátorov, no takisto ju možno aplikovať aj na katechéto, pretože ich úloha je cirkevná, a teda viazaná na spoločenstvo. Sú poslaní ich duchovnými a dostávajú poverenie od cirkvi. Ich činnosť nie je činnosť vládcu, ale pokorného služobníka, má inštitucionálne putá a v poriadku milosti je spojená s celou cirkvou.

Pri vzdelávaní katechéto treba vyzdvihnúť nasledujúce body:

1. **Postoj apoštolskej poslušnosti** voči pastierom v duchu viery, rovnako ako Ježiš „*zrieknuť sa seba samého, vziať si prirodzenosť sluhu...a stať sa poslušným až na smrť*“ (Flp 2,7-8; por. Heb 5,8; Rim 5,19). Poslušnosť má byť sprevádzaná zmyslom pre zodpovednosť, pretože do služby ich milosťou povolal Duch Svätý.
2. **Kanonická misia alebo mandát**, ktorý je udeľovaný v cirkvi, je niečím, čo treba podporovať, pretože sa tu zviditeľňuje spojenie medzi poslaním katechéta a cirkvou. Tento mandát sa má udeľovať katechétom počas liturgickej slávnosti, pri ktorej biskup alebo jeho delegát odovzdáva katechétovi mandát spolu s vhodným symbolom, napríklad s krížom alebo bibliou. Tiež je možnosť určiť stupne slávania pre katechéto na plný úväzok a na čiastočný.
3. **Schopnosť spolupracovať s inými** je na všetkých úrovniach nevyhnutná. Katechéti majú pracovať v harmónii s miestnymi kňazmi a duchovenstvom, hlavne s tými laikmi, ktorí sa zúčastňujú apoštolátu. Mali by si nájsť vhodné miesto v rámci pastoračného plánu a z času na čas sa stretávať s ostatnými, aby mohli diskutovať o bežných veciach a práci. Biskupi by mali podporovať tento typ práce.

Katechéta má byť pripravený obetovať sa kvôli cirkvi, prijať ťažkosti v práci, nedostatky členov cirkvi, napodobňujúc tak Krista, ktorý „*miloval cirkev a vydal seba samého za ňu*“ (Ef 5,25).

Výchova zmyslu pre spoločenstvo má byť súčasťou vzdelávacích kurzov katechéto od začiatku, má byť realizovaná a preverovaná v skupine kandidátov.

27. Formátori

Jeden z hlavných problémov najvyššej dôležitosti formácie katechéto je nedostatok vhodných formátorov. Keď hovoríme o formátoroch, treba mať na pamäti všetky osoby, ktoré sa zúčastňujú na formácii.

Katechéta má byť presvedčený, že najvyšší formátor je **Kristus**, ktorý ho formuje prostredníctvom **Ducha Svätého** (por. Jn 16,12-15). Počuť Boží hlas si vyžaduje ducha viery, postoj modlitby a uzobranosti na vytvorenie priestoru božej pedagogike. Vzdelávanie apoštolov je predovšetkým umenie, ktoré sa vyjadruje v nadprirodzenom pláne.

Prvým zodpovedným za svoj vnútorný rast je samotný **katechéta**, ako odpovedá na Božie volanie. Poznanie tejto zodpovednosti podnecuje túžbu načúvať Božskému Majstrovi, ktorý necháva rásť v múdrosti a láske.

Katechéta má pracovať v jednote s cirkevným spoločenstvom a byť mu nápomocný. Toto spoločenstvo je zasa povolané pomáhať pri formácii svojich katechéto, poskytovať im atmosféru prijatia a podpory, privítať ich a poskytnúť im pomoc. V tejto komunite má **biskup a kňazi vo farnosti** zvláštne miesto pri formácii katechéto. Majú sa zaujímať o kandidátov a naopak, oni majú byť šťastní, že sa od nich môžu niečo naučiť.

Formátori, tj. tí, ktorí sú poverení cirkvou pripravovať, vzdelávať katechéto, majú plniť dôležitú úlohu, sú ako „spolupútnici na ceste“. Môže ísť o vedúcich katechetických centier a personálne obsadenie týchto centier, alebo môžu byť zodpovední za realizovanie počítačnej formácie, ďalšej formácie v centre i mimo neho. Na úlohu formátorov majú byť starostlivo vyberaní, má ísť o dobrých kresťanov so zmyslom pre cirkev, s vyššou intelektuálnou úrovňou a osobnými skúsenosťami. Bolo by dobré, ak by mohli pracovať ako tím vytvorený z kňazov, ľudí z náboženských rádov, laikov-mužov, žien vybraných zo skúsených katechéto, tak by bola formácia kompletná a dobre obsadená. Kandidáti by mali byť schopní dôverovať ich formátorom a rešpektovať ich ako vedúcich, ktorých im ponúka cirkev na pomoc v ich osobnom rozvoji.

28. Počiatková formácia

Počiatková formácia, ktorá predchádza začiatku služby katechéta, nie je rovnaká v každom cirkevnom spoločenstve, pretože miestne podmienky nie sú rovnaké. Či sa formácia uskutočňuje v katechetických centrách alebo iným spôsobom, vždy musí spĺňať určité požiadavky. Treba mať na pamäti tieto kritériá:

- **Poznanie kandidátov.** Treba poznať ich osobnostnú stránku a kultúrne prostredie nielen preto, aby sme sa vyhli nesprávnemu výberu kandidátov, ale aby sme mohli vo formácii stavať na týchto poznatkoch a vhodne sa prispôbiť ich potrebám.
- **Pozornosť sociálnokultúrnym podmienkam** miestnej cirkvi a spoločnosti. Formácia by mala byť teoretická aj praktická, postavená na skutočných životných situáciách ľudí.
- **Postupné napredovanie.** Program má byť metodický, stupňovitý a má rešpektovať rozvoj a rast kandidátov. Nikto nemôže predstierať, že má perfektných katechéto od začiatku, preto im má pomáhať v ich raste bez prerušenia alebo vynechania určitého obsahu programu.
- **Systematická a úplná metóda.** Berúc do úvahy poslanie a odporúčanie pedagogiky, formácia má byť: **skúsenostná**, ohodnotená porovnávaním použitého v cirkevných, sociálnych a kultúrnych prostrediach; **integrálna** má mať za cieľ rozvoj **celej osobnosti** s jej darmi a hodnotami; **dialogická** má napomáhať dialógu medzi kandidátmi a Bohom, formátorom a spoločenstvom; má byť **oslobodzujúca**, má rozvíjať jednotu a **harmóniu**.
- Kandidátom treba pomôcť načrtnúť ich **životný program** s cieľmi a prostriedkami, ktoré im ho pomôžu reálne dosiahnuť. Ciele majú zahŕňať oblasť identity, životného štýlu a vlastností, ktoré sú potrebné pre apoštolát.
- Má ísť o priebežný **osobný dialóg** medzi kandidátom a formátorom, ktorý je viac priateľom a vodcom ako učiteľom. Ako už bolo vyššie uvedené, **duchovné vedenie** je veľmi dôležité, pretože sa dotýka hĺbky každej duše a pomáha jej otvárať sa Božej milosti.
- **Kresťanské spoločenstvo**, v ktorom katechéti žijú a pracujú, má prispievať k formácii, pretože žiadna pravá apoštolská výchova a vzdelanie sa nemôže uskutočňovať mimo neho. Neustále budú objavovať, ako sa Boží plán spásy napĺňa v ich spoločenstve.

Tieto usmernenia treba brať do úvahy tam, kde bola vytvorená štruktúra počiatočnej formácie, ale aj tam, kde ešte nebola utvorená a môže slúžiť ako stimul pre duchovných aj pre kandidátov. Formácia nemôže byť improvizovaná alebo ponechaná na iniciatívu samotných katechétov.

29. Permanentná a trvalá formácia

Skutočnosť, že ľudia sa nikdy neprestanú vnútorne rozvíjať, dynamický aspekt sviatosti krstu a birmovania, proces neustálej konverzie a rastu v apoštolskej láske, zmeny v kultúre, vývoj spoločnosti a neustále aktualizovanie vyučovacích metód, z toho všetkého vyplýva, že katechéti sa majú stále priebežne vzdelávať, formovať počas celého trvania ich služby. Tá má zahŕňať ľudskú, duchovnú, doktrínálnu a apoštolskú formáciu, treba im v tom pomáhať a nenechať ich napospas len ich vlastným prostriedkom a možnostiam.

V skoršom štádiu ich apoštolátu bude ďalšia formácia znamenať zväčša posilnenie základného formovania a jej aplikáciu v praxi. **Neskôr** sa aktualizujú rôzne oblasti, aby sa zachovával kontakt s vývojom teológie a ďalších okolností. V tomto úsilí treba posilniť kvalitu katechétov, aby sme sa vyhli nebezpečenstvu ich opotrebovania. **V určitých prípadoch**, keď katechéti prechádzajú veľkými ťažkosťami, napríklad zmena práce, sklamanie, znechutenie, treba do ďalšieho vzdelávania, formácie zakomponovať proces obnovy a revitalizácie.

Ďalšiu formáciu katechétov nemajú na starosti len pastoračné centrá, ale má prebiehať aj v miestnych spoločenstvách, pretože potreby ľudí sú rozdielne a líšia sa od osoby k osobe a od miesta k miestu.

Treba tiež zabezpečiť prostriedky na ďalšiu formáciu. Vyskytnú sa prekážky ako nedostatok peňazí, kníh, učebných pomôcok, kvalifikovaného personálu, doprava na dlhšie vzdialenosti atď. Ale podobne ako v počiatočnej formácii, treba sa snažiť prekonať tieto prekážky, pretože je dôležité, aby sa každý katechéta ďalej rozvíjal. Katechetické centrá sú najvhodnejšie inštitúcie pri ďalšej formácii. Majú zostať v kontakte s ich bývalými študentmi, hneď ako ukončia štúdium poselať im obežníky, udržiavať individuálny kontakt cez korešpondenciu, učebné materiály, návštevy, obnovy, spoločné stretnutia v centrách atď.

Ak neexistujú takéto centrá, diecézne autority majú zabezpečiť ďalšiu formáciu prostredníctvom kurzov alebo dní obnovy, ktoré vedie kvalifikovaný personál. Podobne aj jednotlivé farnosti a skupiny farností majú navzájom spolupracovať a organizovať takéto stretnutia.

Náhodné individuálne iniciatívy pre ďalšiu formáciu nie sú dostačujúce. Treba mať pripravený program, ktorý zahŕňa rôzne aspekty práce katechéta, rozvoj jeho osobnosti a predovšetkým jeho duchovný rast.

Katechéti sa môžu z času na čas zúčastňovať aktivít iných katechetických centier, ale svoju ďalšiu formáciu majú realizovať v ich miestnych spoločenstvách a tie ich majú aj podporovať. Avšak širší horizont má byť otvorený, aby mali príležitosť stretávať sa s inými cirkevnými spoločenstvami.

Nakoniec, ďalšia formácia je vo veľkej miere zverená práve katechétom. Majú si byť vedomí potreby neustálej obnovy a aktualizácie, majú hľadať vhodné prostriedky na čítanie, modlitbu a kontakt s inými.

30. Prostriedky a formačné štruktúry

Ak je to možné, katechéti majú byť pripravovaní **v ich vlastných špeciálnych centrách a školách**. Cirkevné dokumenty *Ad gentes a Redemptoris Missio* podčiarkujú dôležitosť takéhoto úsilia „vytvoriť a podporiť školy pre katechétov, ktoré sú schválené biskupskou konferenciou a udeľujú certifikáty, ktoré sú ňou úradne schválené“.

Centrá sú rôzne. Niektoré sa rozkladajú na veľkej ploche, s tímom formátorov a dobre organizovaným programom, iné sú menšie pre limitovaný počet ľudí a sú určené na krátke kurzy. Tieto centrá sú zväčša diecézne alebo spoločné pre viaceré diecézy, niektoré z nich národné alebo medzinárodné.

Niektoré prvky sú **spoločné** pre všetky centrá, ako napríklad: program formácie, ktorý vytvára z centra miesto rozvoja vo viere, možnosti bývania, vzdelávanie spolu s pastoračnými skúsenosťami a predovšetkým tím formátorov. Sú tam aj určité prvky **vlastné** pre každé centrum. Medzi inými sú to napríklad: minimálna kvalifikácia a ďalšie podmienky na prijatie, dĺžka kurzu, používané metódy, ktoré zohľadňujú miestne podmienky a kategória študentov (muži, ženy alebo obe skupiny; mladí alebo dospelí; vydaté, ženatí alebo slobodní). Niektoré centrá realizujú prípravu aj pre manžela, manželku kandidáta a ktorí tiež môžu získať diplom.

Je dôležité napomáhať rozvíjať kontakty medzi centrami, zvlášť na národnej úrovni pod vedením biskupskej konferencie. Formátori by si mali občas vymeniť názory, vyučovacie metódy a učiť sa zo skúseností druhých.

Centrá sa nemajú zameriavať len na formáciu katechétov, ale majú byť miestami reflexie tém, ktoré napomáhajú apoštolský charakter ako napríklad obsah katechéz, inkulturácia, medzináboženský dialóg, pastoračné metódy atď.

Okrem centier a škôl by sa mali stretávať aj v **rôznych kurzoch, na stretnutiach** rôznej dĺžky a obsahu, organizované diecézami a farnosťami, vždy so zodpovednými duchovnými, do ktorých sa zapája biskup a kňaz vo farnosti. Ide o významný prostriedok formácie a v určitých oblastiach ide o jediný spôsob formácie. Tieto kurzy nie sú protipólom centier, naopak, majú posilniť ich činnosť a často ich aj dopĺňať.

Každá diecéza má zabezpečiť poskytovanie kníh, audiovizuálneho materiálu a iných vyučovacích pomôcok, ktoré sú potrebné na prípravu katechétov. Bolo by dobré, ak by sa o svoje myšlienky, informácie, vyučovacie pomôcky podelili s inými centrami, diecézami a susednými krajinami.

KEN trvá na tom, že nestačí len si určiť vysoké ciele vo formácii, ale treba vyčleniť dostatočné prostriedky na ich realizáciu. Preto okrem potvrdenia absolútnej priority formátorov, ktorí musia byť dobre pripravení, KEN si kladie za prioritu posilniť centrá. Tu je tiež nevyhnutný zdravý realizmus, aby sme nezostali len pri teoretických úvahách. Cieľom je robiť veci takým spôsobom, aby všetky diecézy mali možnosť pripravovať určité množstvo katechétov, prinajmenšom zodpovedných odborníkov. Okrem toho treba posilniť miestnu iniciatívu, hlavne dobre naplánované stretnutia. Tieto stretnutia sú nevyhnutné pre prvú prípravu tých, ktorí nemôžu pravidelne navštevovať centrá, a predovšetkým sú vhodné na celkovú formáciu.

III. ZODPOVEDNOSŤ VOČI KATECHÉTOVI

6. ODMEŇOVANIE KATECHÉTU

31. Finančná otázka vo všeobecnosti

Otázka vhodného odmeňovania katechétov je všeobecne pokladaná za najťažšiu, ktorá sa má riešiť. Tento problém sa netýka zvyčajne učiteľov náboženstva v školách, kde dostávajú plat od štátu. Ale ak sú katechéti platení cirkvou, zvlášť, ak majú rodinu, o ktorú sa majú postarať, ich zárobok musí byť adekvátny a musí pokryť v plnej výške ich životné náklady. Ak zárobok nie je dostačujúci, vyplývajú z toho viaceré následky: a) pri výbere kandidátov, pretože schopní ľudia uprednostňujú lepšie platenú prácu; môže dôjsť k tomu, že osoba nebude mať dostatok prostriedkov na živobytie a bude musieť zobrať inú prácu; b) vo formácii, pretože si nebude môcť dovoliť navštevovať formačné kurzy, vzdelávanie; c) môže narušiť pevnosť dobrých vzťahov s duchovnými. Navyše v mnohých kultúrach je práca

rešpektovaná okolím len vtedy, ak je dobre platená a ak nie sú katechéti dobre platení, pozerá sa na nich „bez rešpektu“ ako na tých, ktorí nie sú schopní si zarobiť na seba.

32. Praktické riešenia

Odmeňovanie katechétoV sa musí robiť spravodlivo, a nie benevolentne. Obe skupiny katechétoV, tí ktorí sa tejto práci plne venujú na plný úväzok, aj tí, ktorí pracujú na čiastočný úväzok, musia byť odmeňovaní podľa presných noriem navrhnutých na diecéznej a farskej úrovni. Treba tiež zohľadniť finančnú situáciu miestnej cirkvi, situáciu katechétoV, jeho či jej rodiny a všeobecné ekonomické podmienky krajiny. Zvláštna pozornosť by sa mala venovať starým, invalidným a chorým katechétoV.

KEN bude síce pokračovať, ak to bude možné, vo finančnej podpore katechétoV, ale každá diecéza by sa mala snažiť vhodne a trvalo riešiť tento problém.

Diecézy a farnosti by mali preto uvoľniť časť peňazí z rozpočtu katechétoV, zvlášť na ich formáciu. Aj veriaci ich majú podporovať, zvlášť, ak ide o animátora farského spoločenstva v obci. Ľudia, ktorí sa zúčastňujú priamo na apoštoláte, majú prednostné právo pred inými možnosťami využitia peňazí, preto peniaze určené pre katechétoV nemajú byť použité na iné účely.

Peniaze vložené do katechetických centier budú dobre použité, pretože budú napomáhať „aktívnej a efektívnej katechéze“ spoločenstva, a tým aj duchovnému rastu.

Dobrá vôľu katechétoV-dobrovoľníkov, ktorí majú inú prácu, treba podporovať. Svoj voľný čas využívajú na katechetickú činnosť. Medzi cirkevnými spoločenstvami možno nájsť veľa štedrých spolupracovníkov. Veriacich treba poučiť, že na činnosť katechétoV sa majú pozeráť skôr ako na misiu, než ako na prácu. Okrem toho treba premyslieť organizáciu a rozmiestnenie katechétoV. Otázka odmeňovania je preto témou pre miestne cirkvi, ktorú treba riešiť. Finančná podpora zo zahraničia pomôže, ale povinnosť zostáva na miestnej cirkvi, aby našla peniaze v rozpočte na túto dôležitú apoštolskú činnosť a aby vychovávala veriacich k tomu, že treba finančne podporovať katechétoV.

7. ZODPOVEDNOSŤ BOŽIEHO ĽUDU

33. Zodpovednosť spoločenstva

KEN by chcela verejne vyjadriť vďačnosť biskupom, kňazom a spoločenstvám veriacich za ich starostlivosť a podporu, ktorú preukazujú katechétoV. Ich postoj je zárukou budúcnosti evanjelizácie a rastu mladých cirkví. Katechéti sú bezpochyby apoštolmi v prvej línii, bez ktorých „cirkvi, ktoré sa dnes rozvíjajú, by neboli vytvorené“. Sú základom kresťanského spoločenstva a sú v nej zakorenení skrze krst, sviatosť birmovania a špeciálne povolanie, s právom a povinnosťou plného osobného rozvoja a zodpovednosti.

Je dôležité poznamenať, že pápež Ján Pavol II. v encyklike *Redemptoris Missio* hovorí; „Spomedzi laikov, ktorí sa stali evanjelizátormi, katechétoV patrí čestné miesto... Hoci sa mnohé činnosti preniesli na laikov vo vnútri cirkvi ale i mimo cirkvi, vždy bude potrebná funkcia katechétoV, funkcia, ktorá má svoju vlastnú charakteristiku“. A v svojej apoštolskej exhortácii *Catechesi Tradendae* ten istý pápež poznamenáva, že „termín 'katechétoV' prináleží predovšetkým všetkým katechétoV na misijných územiach“. Katechéti patria medzi tých, ktorí prijali Kristovo nariadenie „chodte a učte všetky národy“ (Mt 28,19) a podľa Druhého vatikánskeho koncilu sú „legitímne činní v službe svetu“.

Katechéti majú popredné miesto pri organizovaní cirkevného spoločenstva. Ich počet v cirkvi rastie a budúcnosť cirkevných spoločenstiev bude vo veľkej miere závisieť od nich. V sekularizovanej atmosfére moderného sveta majú laici špeciálnu úlohu, a to priniesť svetlo evanjelia do rôznych situácií. V akejkoľvek diskusii o teológii laikov budú katechéti mať nezastupiteľné miesto.

Všetky tieto úvahy smerujú nevyhnutne k tomu, že katechéti sa majú podporovať adekvátnym spôsobom, rozlišujúc ich povolanie, zvýšiť ich množstvo i kvalitu starostlivou a globálnou formačnou prípravou.

34. Zodpovednosť samotných biskupov

Biskupi, ktorí sú primárne „zodpovední za katechézu“, sú aj prví zodpovední za katechéty. Súčasné dokumenty **Magistéria** a nový **Kódex kanonického práva** podčiarkuje túto zodpovednosť založenú na úlohe biskupov ako nástupcov apoštolov.

KEN nalieha na jednotlivých biskupov a biskupské konferencie, aby pokračovali a stále zvyšovali starostlivosť o katechéty, zabezpečovali stabilné kritériá na výber kandidátov, rozširovali formačné štruktúry a programy, zodpovedali za otázku odmeňovania atď. Majú sa zaujímať o svojich katechéty, a ako je to len možné, **udržiavať s nimi osobné kontakty**. Ak to nie je možné, má sa vymenovať biskupský vikár, ktorý to bude mať na starosti.

KEN zo svojej vlastnej skúsenosti predkladá do pozornosti nasledujúce otázky:

1. **Oboznámiť veriacich a zvlášť kňazov o dôležitosti a úlohe katechéty.**
2. **Navrhnuť a aktualizovať katechetické smernice** na národnej a diecéznej úrovni, ktoré zohľadňujú miestne podmienky a sú v súlade so *Všeobecným katechetickým direktóriom*, apoštolskou exhortáciou *Catechesi Tradendae* a touto *Príručkou pre katechéty*.
3. **Zaručiť** aspoň minimálne **zabezpečenie učebných pomôcok a materiálov** pre formáciu katechéty, aby boli dobre pripravení na nastávajúce úlohy, ak je to možné, zakladať a obnovovať katechetické centrá.
4. **Posilniť prípravu a výber zodpovedných odborníkov**, t.j. katechéty, ktorí prešli dobrou prípravou v centrách, majú dostatok skúseností, aby mohli úzko spolupracovať s biskupom a kňazmi, pomáhať pri príprave a vedení katechéty-dobrovoľníkov a viesť katechetické centrá.
5. Prezieravým ekonomickým plánovaním s pomocou spoločenstva **poskytnúť peniaze na prípravu, aktivity a živobytie pre katechéty.**
6. **Predovšetkým biskupi** majú vyjadriť svoju zodpovednosť za katechéty:
 - **preukazovaním otcovskej lásky,**
 - **venovaním pozornosti ich potrebám**
 - **a nadväzovaním osobných vzťahov s nimi.**

35. Starostlivosť zo strany kňazov

Kňazi a farári obzvlášť majú ako učitelia viery a priami spolupracovníci biskupa mimoriadnu zodpovednosť za pastoračnú katechéty. Ako duchovní majú venovať špeciálnu pozornosť katechéty, ktorí im pomáhajú viesť ľudí vo viere. Majú v nich vidieť spolupracovníkov, ktorí sú zodpovední za zverenú službu, a nie podriadených, ktorí len vykonávajú ich inštrukcie. Majú ich podporovať v rozvíjaní tvorivosti a iniciatívy. Majú viesť spoločenstvo, aby ich rešpektovalo, pomáhalo im v ich práci a podporovalo ich, zvlášť, ak majú rodinu.

Budúci kňazi si majú v seminári uvedomiť hodnotu katechéty a rešpektovať ich ako apoštolov a spolupracovníkov vo vinici Pánovej.

36. Zodpovednosť formátorov

Príprava katechéty je zvyčajne zverená kvalifikovaným osobám buď v špeciálnych centrách, alebo vo farnostiach. Títo formátori majú dôležitú úlohu a sú značným prínosom pre cirkev. Majú si byť vedomí zodpovednosti, ktorá im bola zverená.

Ak osoba prijme poverenie pripravovať, vzdelávať katechéto, musí zvážiť smernice duchovných a riadiť sa nimi. Rovnako má žiť cirkevnú dimenziu svojho poslania, uskutočňujúc ho v duchu spoločenstva a nasledujúc jeho program.

Ako sme sa už zmiňovali, formátori sa majú vyberať na základe ich duchovných, morálnych a pedagogických kvalít. Majú byť príkladnými kresťanmi, schopnými vzdelávať druhých tým, že im svojím vlastným životom budú svedkami. Majú udržiavať blízke vzťahy so svojimi študentmi a rozvíjať ich entuziazmus a nadšenie.

Každá diecéza by sa mala snažiť mať tím formátorov zložený z kňazov, bratov, sestier a laikov, ktorí by mohli byť poslaní do farností pomáhať pri výbere a príprave katechéto.

ZÁVER

37. Nádej pre tretie tisícročie

Smernice obsiahnuté v tejto príručke majú slúžiť ako všeobecný model, ale možno ho modifikovať, kde je to potrebné.

Ku katechéto sa má pristupovať s úctou pre ich účasť na misijných aktivitách a pre ich vlastnosti, ktoré sa zriedka nájdu v cirkevných spoločenstvách mimo misijných území.

Ich počet rastie a pohybuje sa v súčasnosti medzi 250 000 a 350 000. Pre mnohých misionárov sú nenahraditeľní, slúžia im ako blízki asistenti a niekedy aj tlmočníci. Často sú schopní udržiavať vieru živú spoločenstva v období skúšok; v ich rodinách sa zrodilo mnoho kňazských a rehoľných povolaní.

Ako si neuctiť „*týchto bratských animátorov rodiacich sa spoločenstiev*“? Ako im neponúkať tie najvyššie ideály napriek poznaniu ťažkostí a osobných obmedzení?

Nakoniec by sme chceli citovať slová pápeža Jána Pavla II. prednesené katechéto v Angole počas jeho návštevy tejto krajiny: „*Tolko rász zostalo na vás vytvoriť a posilniť mladé kresťanské spoločenstvá, dokonca nájsť nové pre prvé ohlasovanie evanjelia. Ak tam nemohli byť misionári, aby ho ohlasovali, alebo museli odísť skôr, pretože boli prenasledovaní, boli ste to vy, katechéti, ktorí pripravovali katechumenov, veriacich na pristúpenie k sviatostiam, učili vo viere a viedli kresťanské spoločenstvá (...). Vďaka Pánovi za dar vášho povolania, skrze ktorý vás Kristus povolal spomedzi mužov a žien, aby ste sa stali nástrojom spásy. Odpovedali ste štedro na svoje povolanie a vaše mená budú zapísané v nebi*“ (por. Lk 10,20).

KEN dúfa, že s pomocou Božou a s pomocou Panny Márie poskytne táto príručka nové impulzy na rozvoj katechéto, aby ich štedrý prínos pokračoval a prinášal ovocie pre kresťanské misie v treťom tisícročí.

Pápež Ján Pavol II. počas audiencie 16 júna 1993 túto **Príručku pre katechéto** schválil a dolupodpísanému kardinálovi prefektovi dal súhlas na vydanie.

Rím, Úrad Kongregácie pre evanjelizáciu národov 3. decembra 1993, sviatok sv. Františka Xaverského

Jozef kardinal Tomko, prefekt

Giuseppe Uhac, tharroský arcibiskup, sekretár

OBSAH

ÚVOD.....	2
I. VŽDY VÝZNAMNÝ APOŠTOL.....	2
1. KATECHÉTA V MISIJNEJ CIRKVI.....	2
2. SPIRITUALITA KATECHÉTU.....	6
3. POSTOJ KATECHÉTU K URČITÝM SÚČASNÝM PROBLÉMOM	9
II. VÝBER A FORMÁCIA KATECHÉTU.....	13
4. VÝBER KANDIDÁTOV.....	13
5. PROCES FORMÁCIE.....	14
III. ZODPOVEDNOSŤ VOČI KATECHÉTOVI.....	22
6. ODMEŇOVANIE KATECHÉTU.....	22
7. ZODPOVEDNOSŤ BOŽIEHO LUDU.....	23
ZÁVER.....	25
OBSAH.....	26